

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Hilsnerův proces a projevy antisemitismu
na počátku 20. století**

Jana Stehlíková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Hilsnerův proces a projevy antisemitismu

na počátku 20. století

Jana Stehlíková

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. za trpělivost, ochotu a cenné rady, které mi poskytl při vedení mé bakalářské práce a dále také Radimu Raiskubovi.

Plzeň 2016

.....

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Stručná historie židovského národa v Evropě	3
2.1. Židé v českých zemích do roku 1848	4
2.2. Situace v monarchii po roce 1848 do vypuknutí hilsneriády.....	6
2.2.1 Asimilační proces	7
2.2.2. Pád Badeniho vlády	8
3. Vražda Anežky Hružové	10
3.1. Vyšetřování vraždy a obvinění Leopolda Hilsnera	11
4. Kutnohorský proces	15
4.1. Zahájení procesu	15
4.2. Druhý den	16
4.3. Den třetí.....	18
4.4. Den čtvrtý	19
4.5. Rozsudek.....	20
5. Tomáš Garrigue Masaryk a jeho význam v procesu.....	22
5.1. Vstup Tomáše Garrigue Masaryka do procesu	22
5.2. Dopad procesu na Tomáše G. Masaryka	24
6. Vražda Marie Klímové a písecký proces.....	26
6.1. Leopold Hilsner obviněn z vraždy Marie Klímové	26
6.2. Písecký proces	26
6.2.1. Rozsudek	28
7. Antisemitské aféry v Evropě	30
7.1. Dreyfusova aféra	30
7.2 Rituální vražda v Tiszaeszláru	30
7.3 Beilisova aféra	31

8. Židé v českých zemích na začátku dvacátého století	33
8.1 Sionismus	34
8.2. První světová válka a vznik republiky	36
9. Závěr	38
10. Soupis pramenů a literatury	40
10.1. Prameny	40
10.2. Literatura	40
11. Resumé.....	41
12. Přílohy	42

1. Úvod

Židé, národ, který byl od nepaměti pronásledován a vyháněn. Nikde nenacházejí klid. Většinová společnost si vždy najde důvod k jejich napadání. Můžeme se ptát proč? Pro jejich víru, obchodní schopnosti, houževnatost? Křesťané v nich vidí vrahy Krista, možná proto se podíleli na častých pogromech, zejména ve středověku. Velice častým důvodem bylo obvinění z rituální vraždy. Židé podle těchto pověr potřebují krev křesťanských dětí, ideálně panen, pro své rituální účely. Vůbec nevadí, že by takové počínání bylo zcela proti židovské víře. A tak se obvinění z rituální vraždy line dějinami. Z jednoho dalšího obvinění se stane ostře sledovaný proces, který vstoupí do dějin jako *hilsneriáda*.

V této bakalářské práci se budu věnovat analýze Hilsnerova procesu a jeho dopadu na česko-židovské vztahy a antisemitismu jako takovému do vzniku Československa v roce 1918. Půjde o kompilaci vybraných zdrojů. V začátku práce stručně přiblížím židovské dějiny a příchod Židů do Evropy se zaměřením na život židovského obyvatelstva v naší zemi. Nejprve do revolučního roku 1848 a dále až do začátku samotné aféry. Další část práce bude popis a analýza samotného procesu, kde kromě literatury použiji k přiblížení atmosféry i dobová periodika. Stěžejní materiály týkající se hilsneriády budou práce Jiřího Kovtuna *Tajuplná vražda, Justiční omyl* od Bohumila Černého a kniha Bruno Adlera *Boj o Polnou*. Zvláštní kapitolu věnuji vstupu Tomáše Garrigue Masaryka do procesu a jeho boji proti rituální pověře, včetně negativních důsledků, které mu proces přinesl. Následně přinesu pohled na podobné aféry v Evropě, včetně nejznámější aféry Alfréda Dreyfuse, ke které byl Hilsnerův proces přirovnáván. Poslední část bude věnována projevům antisemitismu po procesu a během první světové války. Vše zakončím událostmi, které se udály, krátce po vzniku Československa.

Tato bakalářská práce by měla připomenout pohnuté roky naší historie, kdy došlo ke zničení života člověka bez řádných důkazů, jen díky příslušnosti k židovské rase. Obvinění, jež bylo vykonstruováno na základě středověké pověry a jejího úmyslného rozšiřování. V důsledku toho většina obyvatel věřila, že Leopold Hilsner spáchal společně s neznámými společníky rituální vraždu Anežky Hružové. Ti, kdo se snažili bojovat proti této pověře a hájit L. Hilsnera, tak byli sami napadáni a

zesměšňování. Samotná aféra přivýila další silnou vlnu antisemitismu, která v roce 1897 vypukla.

2. Stručná historie židovského národa v Evropě

Počátek židovských dějin sahá do období kolem 1250 let př. n. l., kdy izraelské kmeny přicházející z Egypta začínají osidlovat zemi Keaanan. Postupně vznikne izraelské království s Jeruzalémem jako hlavním městem. Židé musí neustále čelit výpadům jiných říší, ale svoji zemi, kromě období Babylonské nadvlády, mají stále v rukou. Až v roce 63 př. n. l. Římané dobývají Jeruzalém a země se stává Římským územím. To vede k velkému exodu Židů, který bude trvat 2000 let. V této době se začne upevňovat židovské učení, probíhá výstavba synagog a Židé musí čelit jak Římanům, tak i počínajícímu křesťanskému kultu.¹

V 7. století n. l. kdy vzniklo početné židovské centrum v jihozápadní Evropě, se Židé musí vypořádat s vpádem islámu, který v té době ovládl Přední východ, Egypt, severní Afriku a velkou část Španělska. Na území Andalusie se tak rozvíjí židovská vzdělanost společně s maurským obyvatelstvem. Toto období můžeme nazvat zlatým věkem židovské vzdělanosti, který ukončí úpadek islámského vlivu a nástup almoravidů ze severní Afriky a následně dobytí Kastilským králem, kdy se Andalusie stává křesťanskou.² Přestože zejména Toledo je stále místem židovské učenosti, jsou Židé nuceni přijímat křesťanskou víru, anebo odcházejí dál do Portugalska, ovšem nakonec pod taktovkou inkvizice dochází k mnoha pogromům na území celého Pyrenejského ostrova.³

Přibližně ve stejné době jako ve Španělsku, se Židé začali usídlvat i v jiných koutech Evropy. Hlavně v Itálii, Francii, Anglii, Německu, Čechách, Polsku, Rusku a v dalších zemích střední a východní Evropy. Jejich postavení v době křížových výprav, ale i po nich nebylo dobré. Většinou byli Židé majetkem krále, který jim tak poskytoval určitou ochranu před církevní mocí, ovšem ve 13. a 14. století pod záminkou různých obvinění, (mimo jiné i z rituální vraždy) docházelo k pogromům a Židé žijící v částech západní Evropy se přesouvají spíše na východ do Polska, kde vzniká centrum židovské kultury a vzdělanosti.⁴

Na přelomu 18. a 19. století v době osvícenství a Velké francouzské revoluce, dochází k přechodu od feudalismu ke kapitalismu a tím dochází k zrovnoprávňování

---

¹ SADEK, Vladimír, *Židé dějiny a kultura*, Praha 1997, s. 5-19.

² Tamtéž, s. 20-22.

³ ABITBOL, Michel et al., *Atlas univerzálních dějin židovského národa*, Praha 1995, s. 114.

⁴ SADEK, s. 26.

obyvatel, včetně těch židovských. Nastává čas emancipace Židů spojená s jejich asimilací. Židé začínají opouštět ghetta, studovat na univerzitách a účastní se veřejného života. Přesto se musí potýkat s projevy antisemitismu, v té době zejména v Rusku. Mnoho Židů tak odchází do Ameriky, kde vzniká silná židovská komunita.⁵

2.1. Židé v českých zemích do roku 1848

Do Českých zemí židovští kupci přicházejí v období od 9. do 11. století a usazují se zejména v Praze, která je centrem obchodních stezek. Ale ani u nás nenacházejí klid, jsou vystavováni ponižováni a pronásledováni. Ve 13. a 14. století jsou Židé majetkem královské komory, kdy o jejich osudu rozhoduje panovník. Není jim dovoleno živit se řemesly, povolena je obchodní činnost a hlavně půjčování peněz, jelikož tento druh podnikání byl křesťany i šlechtou považován za nedůstojný. Postavení Židů, které bylo upravováno různými nařízeními, se odvíjelo od toho, zda panovník potřeboval jejich peníze.⁶ Až král Přemysl Otakar II. vydal privilegia, tzv. *Statuta Judeorum*, která se stala základem pro úpravu židovských práv až do konce 18. stol. Král jim tak zaručuje ochranu, náboženskou svobodu a povoluje obchodování s penězi.⁷

Začátkem 14. stol. i přes uznaná privilegia dochází pod vlivem zhoršující se situace v Německu k vypuknutí četných pogromů na židovské obyvatele, kteří jsou nařčeni z různých nesmyslných obvinění. Nejhorší z nich se stal o Velikonocích roku 1389 v Praze, kdy záminkou bylo znesvěcení hostie. Při tomto pogromu byl zabit značný počet obyvatel ghetta.⁸

Během husitského hnutí se dostalo Židům pouze na čas uvolnění jejich omezení. Mohli získávat řemeslné znalosti, směli se usídlit na venkově a bylo jim umožněno živit se stejně jako křesťanům. Ovšem husité Židy opovrhovali stejně jako katolíci. Konec 14. a začátek 15. století se nesl ve znamení krutosti vůči Židům v celé západní a střední Evropě.⁹

Dobré časy pro Židy přinesla až doba vlády Rudolfa II. Ten je ujistil, že je nebude vypovídat jak z Prahy, tak z žádné země Koruny české. Rudolf II. poskytl Židům i spousty ekonomických výhod, které tak vedly ke značnému rozvoji českého židovstva. V této době vznikla spousta synagog a mnoho krásných uměleckých

---

⁵ SADEK, s. 28-29.

⁶ RYBÁR, Ctibor, *Židovská Praha*, Most 1991, s. 32-35.

⁷ PĚKNÝ, Tomáš, *Historie židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 23.

⁸ NOSEK, Bedřich, *Židé v českých zemích*, Praha 1995, s. 5-6.

⁹ PĚKNÝ, s. 39-40.

předmětů. Zhoršení životních podmínek nepřinesla ani situace po Bílé hoře. Ty se začaly zhoršovat opět v polovině 17. století, kdy došlo k těžké morové epidemii a Židům stále hrozilo vyhnání ze země. Jedno velice hrubé nařízení vydal v roce 1726 císař Karel VI., byl to tzv. *familiantský zákon*, kdy byl pevně stanoven maximální počet židovských rodin i pravidla uzavírání sňatků (ženit se směl vždy jen nejstarší syn) za účelem regulace a následného snížení židovské populace.¹⁰

Za vlády Marie Terezie byli Židé na přelomu let 1744 a 1745 ze země vypovězeni. Podmínky jejich odchodu byly velice přísné. Pražské ghetto mělo být vyklizeno za 45 dní a zbytek země měli Židé opustit do šesti let. Tyto termíny nebylo možné dodržet a nakonec i díky různým významným přímluvám a vlivem finanční situace mohli Židé za jistých, ale tvrdých podmínek zůstat. Jednou z nich byla tzv. *toleranční daň*, kdy byl pod podmínkou jejího placení Židům povolen pobyt na deset let. Nejhuř na tyto represe doplatilo pražské ghetto, které bylo velice poničeno a vypleněno a trvalo několik let, než se situace zlepšila. Ovšem v roce 1754 postihla ghetto další tvrdá rána, druhý největší požár. Marie Terezie svůj negativní postoj k Židům nikdy nezměnila, ale po desetileté lhůtě jim povolila další pobyt. Kromě *familiantského zákona* a *toleranční daně* se k různým dalším omezením přidaly i velice nedůstojné příkazy o povinném označení Židů, kdy muži museli nosit na pravém rameni žlutý pásek a ženy obdobný pásek nosily ve vlasech.¹¹

V roce 1781 se život Židů změnil vydáním tzv. *tolerančního patentu* a následných reforem Josefa II., který poskytuje omezenou svobodu vyznání. Židé sice zůstávají stále v horším postavení vůči majoritě (nadále platí toleranční daň, nebo musí dodržovat *familiantský zákon*) přesto se jejich život zlepšil. Dne 12. října 1781 je zrušena povinnost židovského označování a Židé mohou studovat na domácích vyšších školách včetně univerzit. Ovšem povinná němčina, kterou museli Židé komunikovat v úředních záležitostech, tak vedla k jejich přilnutí k německé kultuře, což jim velice stíží postavení v revolučních a následujících letech po roce 1848.¹² V této době dochází k židovské emancipaci. Židé, zejména jejich inteligence, se stěhují i mimo ghetta. Začínají navazovat dialog s majoritou a kromě nižších vrstev českého obyvatelstva začíná docházet k oboustranné toleranci. Tento stav pak vyvrcholí v revolučním roce 1848. Židé se během revoluce aktivně zúčastnili aktuálního dění. Mnozí z nich přitom

---

¹⁰ PĚKNÝ, s. 60-77.

¹¹ Tamtéž, s. 79-85.

¹² Tamtéž, s. 90-94.

zahynuli, byli popraveni, či vězněni. Revoluční dění a touha po změně tak spojila poprvé v naší zemi křesťany a Židy.¹³ Toto nadšení a víra v rovnocenné soužití Germánů, Slovanů a Semitů byla ovšem silná pouze mezi studenty a částí inteligence. Pro obchodníky, sedláky, či živnostníky byla představa rovných práv pro Židy nepřijatelná. To vyvolalo velké protizidovské bouře v celé monarchii, při kterých musela zasahovat národní garda i vojsko. Po těchto událostech nastává velká vlna židovské emigrace z českých zemí.¹⁴

2.2. Situace v monarchii po roce 1848 do vypuknutí hilsneriády

Revoluční rok 1848, který se nesl celou Evropou, znamenal v monarchii politické změny, zrušení roboty a nabytí mnohých občanských svobod včetně zrovnoprávnění židovských obyvatel, kteří se tak mohli volně stěhovat. Byl zrušen i *familiantský zákon* omezující počty židovských rodin. Tyto svobody ovšem zapálily roznětku nacionální nenávisti mezi Čechy, Němci a také Židy. V této době začínají vznikat různá nacionalistická hnutí, která se přibližně od sedmdesátých let 19. století radikalizují. Tato radikalizace probíhala především díky společenským a politickým změnám.¹⁵ Vzrůstající napětí mezi Čechy a Němci se dotýkalo i Židů. Ti se raději přikláněli na stranu Němců, kteří v té době byli více liberální a pokrokoví. Židé jim vděčili za pomoc při vzniku nové ústavy v roce 1867, kdy se Židům dostalo plné rovnoprávnosti.¹⁶

Národnostní konflikt mezi Čechy a Němci se vyostřil natolik, že se oba národy uzavřely do sebe a velice se dařilo silné propagandě varující například před ohrožením jednoho národa druhým. Tento nacionalismus vedl k bojkotům, ale i ke krvavým výbuchům násilí. Zejména v německy mluvícím pohraničí nebo ve smíšených lokalitách je tak jakákoliv přítomnost německých nápisů, škol nebo i čtení německých novin radikály považována za provokaci. Při sčítání lidu v roce 1880 je chování židovské menšiny bedlivě sledováno při udávání tzv. *obcovací řeči*. Převážná část Židů, kteří žili v českojazyčných oblastech, udala jako svou obcovací řeč češtinu. Ovšem v oblastech kde převládala němčina, volili ji. Čeští nacionalisté se po těchto výsledcích začali

---

¹³ NOSEK, s. 12.

¹⁴ PĚKNÝ, s. 97-98.

¹⁵ FRANKL, Michal, *Emancipace od židů*, Praha 2007, s. 26-29.

¹⁶ NOSEK, s. 13.

zabývat otázkou, zda Židé kteří zvolili češtinu za svůj obcovací jazyk, náleží k členům českého národa.¹⁷

Toto rozhodování bylo pro Židy velice obtížné, jelikož vládu nezajímala etnická příslušnost ani náboženství. Židé tak museli opět volit, zda se přikloní na stranu Čechů, nebo Němců. Při sčítání v roce 1890 uváděly dvě třetiny Židů jako obcovací řeč němčinu. O deset let později se nejspíš díky česko-židovským asimilačním hnutím situace obrátila a 54% Židů žijících v Čechách zvolilo český jazyk za svoji obcovací řeč. Nakonec byla čeština u židovských obyvatel hlavním jazykem až do druhé světové války.¹⁸

2.2.1 Asimilační proces

Myšlenka o sblížení Čechů a Židů vznikla ve Vídni, přibližně v první polovině devatenáctého století, kdy se židovští učenci, zejména literáti a studenti hlásili k české řeči a národnosti. Z Vídně se tato kampaň, kterou podporovali David Kuh, Václav Bolemír Nebeský a Siegfried Kapper, přenesla do Prahy. Hlavní myšlenkou kampaně byl apel na Čechy a Slovany, aby tak jako Němci užívali duchovní potenciál židovského národa, který právě prochází obrozením, pro svůj prospěch. Hnutí nebylo úspěšné, ale zanechalo odkaz, na který bylo možné za pár desítek let navázat.¹⁹

K tomu dochází v osmdesátých letech, kdy židovští studenti, kteří doposud navštěvují německy hovořící spolky, avšak hlásí se k Čechům, založili *Spolek českých akademiků židů* (SČAŽ). Stanovy spolku zněly takto: „*Účelem spolku jest [šířit lásku k vlasti a mateřskému jazyku mezi českými Židy a] pěstovati vzájemnost mezi členy a nezámožné hmotně podporovati.*“²⁰ SČAŽ prošla řada významných osobností, například Alfréd Meissner nebo Adolf Stránský, oba ministři budoucí prvorepublikové vlády. Spolek začne vydávat první česko-židovský časopis (*Kalendář česko-židovský*) který vycházel až do roku 1939.²¹

Tato aktivní generace česko-židovského hnutí usilovala o odklon od germanizace a jejích důsledků a sblížení s Čechy. Mohli bychom mluvit o česko-židovském obrození. Vydávala se spousta česko-židovské literatury, pořádaly se různé kulturní akce a zakládají se další asimilační spolky. Jedním z těch významných byl

¹⁷ FRANKL, s. 30-32.

¹⁸ KIEVAL, Hiler, J., *Formování českého židovstva*, Praha 2011, s. 96.

¹⁹ PĚKNÝ, s. 355-356.

²⁰ Tamtéž, s. 363.

²¹ Tamtéž, s. 363.

spolek *Or Tomid* (Věčné světlo) který překládal hebrejské modlitby do českého jazyka a díky tomuto spolku vznikla v Praze modlitebna, kde se konala kázání v češtině. V roce 1893 se malé venkovské a pražské spolky sdružují do *Národní jednoty česko-židovské*. Účastníci těchto aktivit se snaží o naprostou asimilaci ve všech oblastech života, snaží se o rovnoprávnost v politice, školství i ekonomice. Když všechny tyto snahy začínají být úspěšné, dochází k dalšímu mezníku v česko-židovských vztazích, a to k pádu Badeniho vlády roku 1897.²²

2.2.2. Pád Badeniho vlády

Kazimír Badeni vydává 5. dubna 1897 tzv. jazyková nařízení, aby tím vyřešil konflikt mezi Čechy a Němci. Čeština se měla stát úředním jazykem rovným němčině. Toto nařízení samozřejmě rozbouřilo vlnu nevole ze strany Němců, kteří následně v parlamentu žádali o zrušení. Když neuspěli, prováděli dlouhotrvající obstrukce, které vyvrcholily uzavřením parlamentu a velkými, dlouhotrvajícími demonstracemi. Demonstrace byly potlačeny až vojskem a 28. listopadu Kazimír Badeni podal demisi.²³

Po pádu Badeniho vlády vypukly v Praze a ve městech, kde žila většina Čechů, velké demonstrace tzv. *Prosincové bouře*, které se neobracely pouze proti německým obyvatelům, ale také proti Židům. Došlo k mnoha útokům na židovské obyvatele, k ničení synagog, domů, ale i k rabování v židovských obchodech. Tato vlna antisemitismu se rozlila po celém území. Protesty se obrátily kromě útoků na židovské domy a obchody i proti židovským majitelům továren. Na mnoha místech musely zasahovat policejní a vojenské sbory, kterých se ovšem díky četnosti útoků nedostávalo.

Podobný scénář se opakoval o dva roky později, když po pádu vlády hraběte Thuna nastoupil na jeho místo Manfred Clary-Aldringen a prvním krokem jeho vlády bylo obnovení stavu z období před vydáním Badeniho nařízení. Nepokoje, které vypukly ve 177 obcích a z 256 demonstrací a výtržností, bylo 160 výhradně proti Židům. Pod tlakem antisemitské propagandy se protižidovské násilnosti přenesly i mezi dělnické protesty a stávky. Tyto stávky se týkaly převážně továren patřících majitelům židovského původu. Události v době 1897 - 1899 nebyly pouhým národnostním bojem, ale je v nich odraz i politiky českých radikálů, útoky nebyly vedeny pouze proti

---

²² Pěkný, s. 363-364.

²³ BĚLINA, Pavel a kol, *Dějiny země Koruny české díl II.*, Praha 1993, s. 121-123.

Němcům a Židům, ale například i proti sociálním demokratům.²⁴ Během těchto bouřlivých let je 1. dubna roku 1899 nedaleko Polné nalezeno tělo Anežky Hružové.

---

²⁴ FRANKL, s. 251-266.

3. Vražda Anežky Hrůzové

Dne 1. dubna 1899 je na kraji lesa Březina nedaleko Polné nalezena mrtvola křesťanské dívky Anežky Hrůzové. Mrtvou dívku našli ležet na břiše a na krku měla řeznou ránu. Během krátké doby se v Polné a okolí začíná šířit zpráva o rituální vraždě. Podezření padlo na Židy, kteří potřebují krev křesťanské panny do macesů.²⁵

Vyšetřování pohřešování a později vraždy A. Hrůzové vedl strážmistr Klenovec. Anežka, která pracovala v Polné u švadleny Blandiny Prchalové, byla pohřešována již dva dny před tím, než zmizení nahlásila její matka. Anežku nehledal ani její bratr Jan, který byl v Polné druhý den zmizení své sestry a mohl se zastavit u paní Prchalové, optat, zda je sestra v práci. Při rozhovoru s matkou Anežky si strážmistr všiml velké modřiny na jejím obličejí, tuto modřinu nepřehlédla ani paní Prchalová. Matku údajně trklo dobytče, jak sdělila oběma. Později strážmistr zjistil, že v rodině Hrůzových panovaly neshody a časté hádky, otec Anežky zemřel za podivných okolností. Naposled 10 dní před vraždou se údajně Anežka pohádala se svým bratrem ohledně peněz.²⁶

Po nález mrtvého těla se objevila zvěst o rituální vraždě a strážmistr Klenovec na veškerá podezření, že vraždu spáchal někdo z rodiny, rychle zapomněl. Anežčino tělo bylo v márnici podrobena soudní pitvě a fáma o „podkošerování“ nebohé křesťanské panny ovlivňuje osoby, které se vyšetřováním zabývají. Již se nikdy nedozvíme, kdo jméno Leopolda Hilsnera vyslovil první, ale od té chvíle o vině Židů a L. Hilsnera skoro nikdo nepochyboval. Leopold Hilsner, chudý Žid žijící na okraji společnosti, nebyl ani řádně vyučen řemeslu a živil se potulkami, při kterých ho občas někdo zaměstnal, nebo se někde hlásil o podporu. Žije se svojí matkou a bratrem ve sklepním bytě v Polné.²⁷

V této první a zásadní fázi vyšetřování, dochází u vyšetřujících orgánů k ovlivnění antisemitismem a představou rituální vraždy. Tito potom udělají mnoho zásadních chyb a vyšetřování je vedeno tak, aby všechny důkazy této pověře nasvědčovaly. Po několika dnech je, bez řádných důkazů, Leopold Hilsner zatčen.²⁸

Soudní komisi tvoří rada zemského soudu Bedřich Reichenbach, lékaři z Polné Václav Michálek a Alois Prokeš, soudní zapisovatel Jan Röhrich a dva soudní svědci.

---

²⁵ Maces je židovský nekvašený chléb, tradiční pokrm na svátek Pesach.

²⁶ KOVTUN, Jiří, *Tajuplná vražda*, Praha 1994, s. 11-36.

²⁷ ČERNÝ, Bohumil, *Justiční omyl*, Praha 1990, s. 7-11.

²⁸ FRANKL, s. 281.

Ne zcela oficiálně, avšak velice výrazně se ke komisi přidal silně antisemitisticky zaměřený Rudolf Sadil, starosta Polné. Jednou ze zásadních chyb komise bylo to, že mrtvé tělo Anežky nebylo vyfotografováno. V protokolu byla spousta nepřesných a ne zcela jasných údajů, které by se daly při pečlivějším zkoumání přesně zjistit. Chybí zde údaje o vzdálenosti od cesty, kde bylo tělo nalezeno, jak byly poškozeny šaty, ne zcela úplný je popis poranění, která měla zavražděná na hlavě, chybí popis řezné rány na krku, či záznam o škrčení oběti. Ovšem nejvíc zásadní bylo vyjádření o nalezení malého množství krve, toto konstatování tím určilo směr vyšetřování a dalších událostí.²⁹

Okolo nálezu mrtvolky byly nalezeny části oděvu, který patřil Anežce. Dále je poblíž jedlová hůl potřísněná krví, provaz se stopami krve a plátno, do kterého byl nejspíš ořten zakrvácený nůž. U mrtvé ležely dva kameny od krve a na stromech okolo byly pověšené nitě. Chyběly její rukavičky, růženec a kapesní šátek.³⁰

Lékaři popsali zranění, z čehož největší rána byla vedena z pravé strany šikmo ke straně levé, nahoru k uchu, tato rána přešla všechny měkké části až k páteři, při záklonu byla 5 centimetrů široká a 8 centimetrů dlouhá. Na krku byla patrná strangulační rýha široká půl centimetru, táhnoucí se přes celý krk až dozadu k páteři. Dále měla zavražděná na hlavě řadu těžkých ran a na levém nadloktí byla velká krevní podlitina. Večer 1. dubna lékaři skončili s ohledáním a na analýzu faktů si nechali několik dní lhůtu. Ovšem zásadní opomenutí, například chybějící údaj o barvě a množství krve v plicích, který vyloučil zkoumání možnosti smrti udušením. Nebyla prozkoumána tkáň pod strangulační rýhou, takže nebylo patrné, zda Anežka byla škrčena zaživa či po smrti. V protokolu chybí důležitý údaj, kolik krve zůstalo v těle a kolik krve se ztratilo vykrvácením, kromě záznamu o nálezu malého množství krve v pravé srdeční komoře a absenci krve v komoře levé. Tento fakt napomohl šíření fámy o chybějící krvi a rituální vraždě.³¹

3.1. Vyšetřování vraždy a obvinění Leopolda Hilsnera

Strážmistr Klenovec se pustil do pátrání po důkazech viny Leopolda Hilsnera a učinil prohlídku sklepního bytu, kde Hilsner žil se svojí matkou a mladším bratrem, ale nenašel nic, co by se dalo spojit s vraždou Anežky. V Polné po zadržení Hilsnera dav místních výrostků i dospělých vtrhl do židovského ghetta a za zpěvu písně „Hej,

²⁹ KOVTUN, s. 35.

³⁰ ADLER, Bruno, *Boj o Polnou*, Polná 1999, s. 37-39.

³¹ KOVTUN, s. 35-36.

Slované“ rozbíjeli okna, dveře bytů i obchodů. Tyto nepokoje musely být rozeznány četnictvem z Německého Brodu. Židé v Polné měli oprávněný strach z následujících událostí. Jejich křesťanští sousedé se od nich začali odvracet, lidé před nimi naznačovali řezání pod krkem. Projevy antisemitismu vyvolané vraždou Anežky Hružové se brzy roznesly po celé monarchii. Přitom stačilo tak málo a mohlo být na vše zapomenuto, kdyby Židé v Polné dosvědčili, že Hilsner byl v osudnou dobu na bohoslužbě, jak tvrdil. Nikdo z nich si ale nemohl s jistotou vzpomenout a nechtěl lhát.³²

Začalo vyslyšení svědků. Jedno z důležitých svědectví podala Johana Vomelová, kterou při cestě z Polné domů do Malé Věžnice na kraji lesa Březiny překvapil mladý muž držící podobnou hůl, která byla nalezena u těla mrtvé. Muž byl ve věku 20-30 let, střední postavy, měl kulatý obličej bez vousů a oblečen byl do šedých šatů. Když se setkal s paní Vomelovou, zamumlal cosi o hledání smřčků a ztratil se v lese. Ovšem Johana Vomelová při konfrontaci Hilsnera s mužem, kterého viděla u Březiny, neztotožnila. Ani šedé šaty, které měl mít tajemný muž na sobě, nebyly u Hilsnera nalezeny. Pouze šedé kalhoty, které se ale strážmistru Klenovcovi nezdály shodné s popisem.³³ Onoho tajemného muže v šedých šatech v inkriminovanou dobu na stejném místě viděl i další svědek, byl jím farář Vlček a ani on nepotvrdil, že by šlo o Hilsnera.

Strach a nízký intelekt L. Hilsnera způsobil, že se ve snaze o alibi zamotával do drobných lží a nejasností s tím, že byl se svými kamarády, kteří mu toto alibi ovšem nepotvrdili a následně šel na pobožnost, která trvala do sedmi hodin. Nakonec výpověď změnil tak, že pobožnost se nekonala a on šel domů. Kamarádi ovšem tvrdili, že šel směrem k Březině.³⁴

Dle svědectví Johany Vomelové měl podezřelý muž, kterého potkala u Březiny, šedé šaty. Hilsner kompletní šedý oblek neměl a ani jeho známí ho nikdy v šedém obleku neviděli. Většina svědků Hilsnera v den vraždy viděla v tmavě modrých svátečních šatech.

Vyšetřujícímu soudci Baudyšovi, který řídil v Kutné Hoře přípravné řízení, se shromážděné materiály nezdály zcela průkazné a propagace rituální vraždy, která hýbala společností, se mu přičila. Z toho důvodu vyzval lékaře Michálka a Prokeše, aby předložili posudek, který skutečnost o chybějící krvi řádně odůvodní. Dále apeloval na

---

³² ČERNÝ, s. 11-14.

³³ KOVTUN, s. 37.

³⁴ ČERNÝ, s. 16-19.

okresní soud, aby se zaměřil na možnost zatím neznámého pachatele. Dal za úkol zjistit, zda se v okolí Polné nevyskytuje někdo se sadistickými či nekrofilními sklony.

Posudek polenských lékařů, jako odpověď soudci Baudyšovi ze dne 19. dubna, jednoznačně tvrdí, že na místě, kde byla Anežka nalezena, chyběla krev. Oběť byla dle posudku vykrváčena, ale na místě činu se nenalezlo odpovídající množství krve a bylo zdůrazněno nalezení mrtvé obličejem k zemi a její podříznutí, což nahrávalo zastáncům rituální vraždy.³⁵

Fáma o rituální vraždě přinesla na scénu dva spolupachatele. Povozník Cink měl v den vraždy údajně vidět Hilsnera s cizími Židy. Jeden z nich měl vléct za sebou nohu a ukrývat do kabátu podlouhlý balíček. Tato výpověď stejně jako všechny ostatní nezůstala uším veřejnosti utajena, a tak se našlo více svědků, kteří viděli Leopolda Hilsnera s dalšími dvěma Židy. V jedné verzi mělo jít o Bertholda Frieda, který u Hilsnerů občas přespával. Fried měl ovšem na dobu vraždy alibi, jelikož ležel v humpolecké nemocnici.³⁶

Při ověřování skutečnosti, zda v bytě kde žili Hilsnerovi, přespávali v osudných dnech cizí Židé, prostoduchý Leopoldův bratr Moric potvrdil pouze B. Frieda, ale v době před jeho hospitalizací v Humpolci. Soudce Baudyš se při příležitosti hovoru s Hilsnerovým bratrem zeptal ještě na šedivý oblek a Moric odpověděl, že bratr má popelavě šedivé kalhoty a jsou v kufru ve Velkém Meziříčí, kam se s matkou odstěhovali. Státní zástupce Schneider-Svoboda, ihned nechal udělat prohlídku u matky L. Hilsnera a synagogy, kde se šedé kalhoty se našly. Schneider-Svoboda je pošle na odbornou prohlídku, která na nich našla skvrny vypadající na krev.³⁷

V červenci 1899 podává státní zástupce Schneider-Svoboda žalobu na Leopolda Hilsnera pro vraždu Anežky Hružové. Zástupcem rodiny Hružové se stane JUDr. Karel Baxa, ambiciózní poslanec radikální strany a antisemita. Obhajoby Leopolda Hilsnera se i přes varování přátel ujímá ex offio JUDr. Zdenko Auředníček, který patří k vážené kutnohorské rodině. Ale ani to nezabrání fanatickým jedincům před útoky na jeho dům. Zavedená advokátní kancelář ztrácela klienty, nadávkám se nevyhnula ani jeho manželka a malý syn.³⁸

---

³⁵ KOVTUN, s. 37-73.

³⁶ ČERNÝ, s. 26-27.

³⁷ KOVTUN, s. 85

³⁸ ČERNÝ, s. 33.

Pod rouškou antisemitské kampaně, kterou vedli místní včele se starostou Sadilem, zvenčí hojně podporovanou radikálním tiskem, přicházela celá řada svědků svědčících proti Hilsnerovi. Včetně Petra Pešáka, jehož svědectví sehrálo v případě velkou roli. Pešák údajně viděl u lesa Březiny člověka s holí, v šedém obleku, ve kterém poznal Hilsnera, přestože mu neviděl do obličeje. Za ním, v místech kde byla nalezena Anežka, stáli dva neznámí muži v tmavých oblecích. Proč s tímto svědectvím přišel až čtyři měsíce od vraždy, odůvodnil tím, že si nechtěl rozhněvat židovské zákazníky, pro které často pracuje.³⁹

---

³⁹ ADLER, s. 82-83.

4. Kutnohorský proces

4.1. Zahájení procesu

Dne 12. září 1899 začal soudní proces s Leopoldem Hilsnerem u okresního soudu v Kutné Hoře. Při tomto jednání bylo patrné, jak je spjato s antisemitskou politikou a jak hodně údajná rituální vražda zajímala veřejnost. Soudní jednání se konalo v silně antisemitské atmosféře. Přítomna byla řada antisemitských novinářů, včetně Jaroslava Huška, který aktivně rozséval pověru rituální vraždy již v Polné. Jednání se zúčastnil i Václav Březnovský, v té době poslanec říšské rady za mladočeskou stranu s velice radikálními názory. K pověře rituální vraždy se klonil státní zástupce Schneider-Svoboda i Josef Ježek jako předsedající soudce. Ovšem nejvíce antisemitských vášní v procesu rozdmýchal JUDr. Karel Baxa, zástupce matky zavražděné.⁴⁰

V sále soudní síně byla atmosféra odpovídající spíše divadelnímu představení. V lavicích seděla kromě zástupců státu, soudních znalců a obhájců i vylosovaná dvanáctičlenná porota, složená zástupci lidu z Kutné Hory a okolních obcí. Zády k publiku seděl obžalovaný L. Hilsner. Kutná Hora se stala 12. září 1899 nejsledovanějším místem monarchie. „*Ku královské Kutné Hoře ode dnešního rána obracejí se zraky a odnáší se pozornost téměř celé Evropy. Před zdejší soudem lidovým, pod klenbou stísněné porotní síně zahajuje se dnes jeden z nejsenzačnějších trestních procesů poslední doby.*“⁴¹ napsaly Národní listy.

Soud začal v devět hodin. Nejprve bylo vyjmenováno 32 svědků a následně předseda senátu Ježek vyslechl obžalovaného. L. Hilsner působil klidně, mluvil přímo, bez zbytečných odboček a jeho kolikrát neobratné vyjadřování způsobilo v síni občasně výbuchy smíchu. Na otázku, co dělal dne 29. března, vypověděl verzi shodnou s tím, co vypovídal při vyšetřování. Hilsner tvrdí, že osudné odpoledne se sešel s kamarádem Zelingrem v Polné a následně šel na bohoslužbu. Chtěl podpořit svoji výpověď tím, že byl kolem šesté hodiny před synagogou a uvedl jména lidí, kteří ho tam měli vidět. Nikdo s dotyčných ovšem nemohl s jistotou tuto skutečnost dosvědčit.⁴²

---

⁴⁰ FRANKL, s. 286.

⁴¹ Národní listy 39, 1899, č. 253, 12. 9., s.1.

⁴² KOVTUN, s. 153-157.

Postupně před soud předstupovali další svědci, včetně důležité trojice. Marie Sobotková, Adolf Muzikář a František Cink shodně tvrdili, že Hilsnera viděli v inkriminovanou dobu vraždy na cestě k Březině, nebo zpět. Výpovědi těchto tří svědků se při předchozích výsleších lišily v tom, jaké měl Hilsner šaty. Přičemž ani jeden ze svědků nezmínil šedý oblek, tuto skutečnost ovšem předseda soudu zcela vynechal. Obžalovaný tvrzení, že by šel v odpoledních hodinách touto cestou popírá.⁴³

Následně k výslechu přichází Johana Vomelová, další z důležitých svědků, ale bez většího zájmu soudu. Johana Vomelová při první konfrontaci s Hilsnerem zcela jasně odmítla, že by byl mužem, který jí vystrašil v Březině. Toto stanovisko ještě několikrát potvrdila. Připustila pouze, že byl Hilsnerovi trochu podobný. Při soudním líčení tvrdila, že dotyčný muž měl jinou podobu, kulatý obličej a černé oči, podobná byla pouze postava. Vomelová nepoznala s jistotou ani šedivé kalhoty, ovšem žalobce to nepřesvědčilo. „*Když připouští, že postava, chod, pohyby jsou podobny.. musíme říci, že to byl Leopold Hilsner.*“⁴⁴

Po výpovědi Johany Vomelové přichází na scénu další důležitá svědkyně v podobě bývalé milenky L. Hilsnera Anny Benešové. Hilsner měl s Benešovou poměr asi rok, chtěl se kvůli ní i nechat pokřtít a vzít si ji. Ovšem když zjistil, že v jeho nepřítomnosti chodí s jinými, napsal jí dopis, kde Benešové vyhrožuje zastřelením. Zhrzený dopis psal společně se svým kamarádem a doufá, že se jeho bývalá milenka vystraší. Za tento přestupek si Hilsner odpykal 24 hodin trestu. Benešová pod přísahou vypověděla, že jí obžalovaný pronásledoval a že se ho bála. Jejich milenecký vztah však, jak vypověděla, byl zcela standardní.⁴⁵

4.2. Druhý den

V druhý den přelíčení byli vyslechnuti i pro celý proces důležití svědci František Cink a Petr Pešák. Nejprve ale vypovídá František Šic, obuvník, u kterého se učil Hilsnerův bratr Moric. Svědek přednesl výrok Morice, který měl Šikovi říct, že si myslí, že to udělal Leopold, protože ho bije a modlí se hebrejsky, když na to přijde řeč. Toto tvrzení Moric popřel již při výslechu 26. března, ale Šic ho přesto u soudu zopakoval, stejně tak jako to, že u Hilsnerů spali cizí Židé v týdnu, kdy byla zavražděna A. Hružová. Šic toto tvrzení ještě doplní, že jeden Žid byl polský rabín a druhým měl být

---

⁴³ KOVTUN, s. 158.

⁴⁴ ADLER, s. 87.

⁴⁵ ČERNÝ, s. 41.

„košerák z Jeníkova.“ Tato skutečnost byla sice vyvrácena, ale ke zmatení poroty to bylo užitečné.⁴⁶

Je nutno poznamenat, že k této podivné výpovědi duchem prostého bratra L. Hilsnera došlo pod vlivem alkoholu, který mu koupil Šic a celou záležitost financoval antisemitský novinář Schwer, který ve svém článku popisuje, jak Morice opíjeli. JUDr. Auředníček se snažil o to, aby před soudem byl tento lživý článek, který vyšel v *Deutsches Volksblatt* přečten.⁴⁷ Tento článek měl tak být důkazem, jakými nečistými prostředky se bojuje. To odmítl JUDr. Baxa, který celou věc zvrátil jako konání občanské povinnosti. Soud čtení článku nepovolil.⁴⁸

Po výslechu dalších svědků před porotu předstoupil povozník František Cink, který zopakoval svoji verzi o tom, že viděl Hilsnera společně s dalšími dvěma Židy (včetně toho, že jedním z nich byl Fried, který ovšem byl v tu dobu v humpolecké nemocnici) po páté hodině běžet k lesu Březina. Jeden z nich měl být „nápadně ošklivý“ a měl schovával do kapsy cosi zabalené v papíru. Kromě drobných rozporů k původní výpovědi Cink neřekl, jaké měl Hilsner šaty. Přitom při vyšetřování věděl, že měl šaty šedé. Hilsner všechna Cinkova tvrzení popírá. Znovu je před soudem Johana Vomelová, která má posoudit Hilsnera podle chůze a stále opakuje, že „*V Hilsnerovi nemůže poznat neznámého muže.*“⁴⁹

Po Johaně Vomelové je předvolán Petr Pešák, jehož svědectví prakticky zvrátí osud Leopolda Hilsnera. Svědek Pešák měl dne 29. března 1899 odejít v pět hodin od truhláře, jenž bydlí na konci města. Cestou se zastavil na louce, aby si ulevil, a viděl tři muže. Jedním z nich byl dle šatstva a házení holí Hilsner, kterého dobře zná již od mala, toto ale Hilsner popírá. Na otázku JUDr. Auředníčka, kam vlastně od truhláře šel, odpovídá křikem a je napomenut předsedou soudu. Následně jsou vyslýcháni svědci, kteří mají upřesnit Pešákovu výpověď, včetně těch, kteří byli pozváni obhajobou a měli zdůraznit fakt, že svědek Pešák není zcela pravdomluvný. Tuto skutečnost nakonec připustili pouze dva z nich, ostatní stojí loajálně za Pešákem.⁵⁰

---

⁴⁶ KOVTUN, s. 166.

⁴⁷ ADLER, s. 77.

⁴⁸ KOVTUN, s. 167.

⁴⁹ Tamtéž, s. 169-170.

⁵⁰ ČERNÝ, s. 45.

4.3. Den třetí

Trpký den pro obhájce Auředníčka. Žádal, aby bylo provedeno místní ohledání, aby se tak prověřilo svědectví Petra Pešáka. JUDr. Auředníček nebyl přesvědčen o tom, že by svědek Pešák mohl na dálku, kterou sám uvedl, poznat obžalovaného Hilsnera. Dále žádal o prozkoumání skvrn na kalhotách na některé z lékařských fakult v Čechách nebo Rakousku. Ovšem obě žádosti byly zamítnuty. Do Polné odjíždí pouze soudní adjunkt Baudyš, který má za úkol ujasnit čtyři skutečnosti. Zda mohl svědek rozeznat hodiny, na které se díval ještě u truhláře, jak velká je vzdálenost od domu ze kterého Pešák šel až k místu, kde se zastavil, dále jak je vzdálené místo, kde stál, k místu, kde viděl Hilsnera a zda-li je z tohoto místa možné poznat osoby stojící u lesa.

Před soud byli předvolání lékaři Reinsberg a Slavík, kteří shodně tvrdili, že skvrny jsou s největší pravděpodobností od krve. Toto stanovisko označil JUDr. Auředníček za neprůkazné a znovu žádal o přezkoumání a navrhoval o odročení přelíčení. S tím nesouhlasil státní zástupce ani JUDr. Baxa. Na argument JUDr. Auředníčka, že má vypracované posudky od odborníků MUDr. Krattera ze Štýrského Hradce a MUDr. Mauthnera z Vídně, které zpochybňují posudky stávající, se po vyslovení jmen obou lékařů soudní síní nesl výkřik, že to jsou Židé.⁵¹

Třetí den přelíčení se před porotou objevila Marie Hilsnerová, která se vzdala svědectví, stejně i mladší syn Moric. Dalším svědkem byl Hilsnerův kamarád František Skála, který sice nepotvrdil Hilsnerovu verzi o zakrvácení jeho kalhot, ale jeho svědectví o vztahu k Benešové a tvrzení, že u něj nikdy neviděl velký košerácký nůž, bylo pozitivní pro obhajobu.

Po Skálovi přišel na řadu Hans Arnold Schwer, aby vysvětlil svoji návštěvu u Morice Hilsnera ve Velkém Meziříčí, kde ho za pomoci obuvníka Šika opil, aby z něj vylákal informace. JUDr. Auředníček Schwera, který tuto skutečnost odmítal, konfrontuje se Schwerovou citací z deníku *Deutsches Volksblatt*: „*Po první skleničce byl Icik veselý, po druhé byl hovorný, po třetí rozjařený. Potom vyprávěl takové věci, že nám hrůzou vstávaly vlasy na hlavě.*“⁵² Své chování Schwer zlehčuje tím, že ve Vídni je takové škádlení běžné. Námitka JUDr. Auředníčka, že takové „škádlivé“ články

---

⁵¹ KOVTUN, s. 183-185.

⁵² Tamtéž, s. 187.

ovlivňují veřejnost a mohou zničit někomu život, se přešla bez komentáře, stejně jako celá Schwerova výpověď.⁵³

4.4. Den čtvrtý

V pátek 15. září byli předvoláni polenští lékaři MUDr. Prokeš a MUDr. Michálek, aby objasnili charakteristické znaky nasvědčující rituální vraždě. Šlo o čtyři skutečnosti: tělo bylo nalezeno bez krve, pachatelů muselo být více, aby mohli podříznout oběť, kterou drželi hlavou dolů a následně zachytili a odnesli krev. Tyto body obsahoval jejich posudek a tím de facto potvrdil rituální vraždu. Za pomoci dr. Baxy, aby náhodou nebyl odhalen nějaký rozpor a přes pádné námitky JUDr. Auředníčka o nedoložených faktech, svá stanoviska lékaři neodvolali.⁵⁴

Po několika protichůdných svědectvích se před soud dostali svědci, kteří se den před vraždou, ale i 29. března setkali v okolí Polné s podivně vypadajícím mužem zlého pohledu. Všichni tito svědci vyvrátili, že by dotyčným mužem byl Leopold Hilsner.⁵⁵

Tento den byly již známé výsledky komise, která v Polné přezkoumávala svědectví Petra Pešáka. Tři body, které měla komise přezkoumat, mohly dát verzi Petra Pešáka za pravdu, ale tvrzení, že viděl Hilsnera s jeho společníky na vzdálenost 676 metrů, nebyla potvrzena ani za příznivých světelných podmínek. Protokol vypracovaný Baudyšem tak dal JUDr. Auředníčkovi za pravdu a bylo zřejmé, že výpověď Pešáka není věrohodná. Ovšem k řádnému prošetření této skutečnosti před vynesením rozsudku nedošlo.⁵⁶

Posledním kutnohorským svědkem byl Josef Strnad, který rozbil časovou posloupnost, se kterou pracovala obžaloba, hlavně svědectví Petra Pešáka a Františka Cinka. Strnad měl vidět podezřelého kulhavého a ošklivého Žida ráno ve stejnou dobu jako Cink, kdy ho měl dokonce na něj upozornit. Ale odpoledne viděl podivnou trojici včetně Hilsnera, sice ve stejnou dobu jako Cink, ovšem na jiném místě, a Hilsner měl na sobě tmavě modrý sváteční oblek. Bylo jasné, že svědectví Cinka a Strnada si odporují, ale ani jeden na otázku předsedy soudu neodpověděl, že by se mýlil a soud tuto rozporuplnou skutečnost opět ignoroval a celé přelíčení skončilo.⁵⁷

---

⁵³ KOVTUN, s. 187.

⁵⁴ ČERNÝ, s. 42-44.

⁵⁵ ADLER, s. 91.

⁵⁶ KOVTUN, s. 197-198

⁵⁷ ČERNÝ, s. 47.

4.5. Rozsudek

Dne 16. září 1899 bylo ve čtvrt na osm ráno zahájeno závěrečné soudní jednání s Leopoldem Hilsnerem. Národní listy líčily atmosféru jako velice napjatou: „*K poslednímu dni líčení s Hilsnerem byl největší nával obecnstva. Svědkové již přítomni nebyli a proto řada sedadel pro ně určená poskytnuta posluchačům k dispozici; rozumí se, že hlavně dámy jich použily. Zvláště po poledni dostoupil nával vrcholu, a četné dámy musily se tísňiti i mezi dveřmi.*“⁵⁸

Nejprve promluvil státní zástupce Schneider-Svoboda a z jeho projevu se dalo vyčíst, že si je vědom různých protichůdných či nejasných svědectví, které by se daly zcela jistě napadnout. Přesto žádal porotu, aby na zjištěná fakta nahlížela jako na celek.

Následně dostává slovo Karel Baxa. Začíná emotivně líčit situaci ztráty dcery, kterou musí prožívat její matka a přechází rovnou k náznakům (JUDr. Baxa nikdy přímo rituální vraždu nezminil), že šlo o rituální vraždu a připomíná chybějící krev. Baxa ani na chvíli nepracuje s možným motivem sexuálně motivovaného činu a líčí tak průběh zločinu a doslova si užívá své pochybné slávy, když mu publikum nadšeně aplauduje při jeho antisemitských projevech:⁵⁹ „*A považte situaci mladé, ctnostné dívky, když s ní strhávali šaty, když se viděla v rukou tří neznámých, kteří byli patrně jí odporné rasy, jak se na ni sápu jako na obětní zvíře.*“⁶⁰

JUDr. Auředníček s vědomím, že se nejedná o normální proces, nevyspalý a ne zcela zdravý, opět žádal soud o vyjádření lékařské fakulty, zda smrt A. Hružové způsobilo škrcení nebo řezná rána. Žádost byla zamítnuta, stejně jako žádost, aby bylo přečteno 20 různých dobrozdání o nesmyslnosti rituální vraždy. Při obhajovací řeči, která byla přerušována nepřístojnými projevy posluchačů při jakékoli zmínce o nevině obžalovaného, se snažil apelovat na porotu vyjmenováváním papežů, kardinálů, či profesorů teologických fakult, kteří pověru o rituální vraždě zavrhli. Věděl, že porotě se dostaly do rukou antisemitské pamflety, což soud přes jeho námitku nehodlal zjišťovat. JUDr. Auředníček rozebral a vyvrátil nesmyslná svědectví, zejména časové údaje, které se rozcházel a nakonec vyzýval porotu, aby jednala podle svého svobodného mínění, ne pod tlakem veřejného mínění.⁶¹

---

⁵⁸ Opavský týdeník, 30, 1899, č. 73, 16. 9., s.3.

⁵⁹ ČERNÝ, s. 47-48.

⁶⁰ FRANKL, s. 286.

⁶¹ ČERNÝ, s. 49-50.

Rozsudek nad Leopoldem Hilsnerem byl vynesena ve čtvrtek na sedm večer v sobotu 16. září 1899. Podle všech dvanácti hlasů byl Leopold Hilsner vinen ze zločinu úkladné vraždy a je tak odsouzen k trestu smrti provazem, k náhradě soudních výloh a úhradě pohřebního ve výši 97 zlatých. JUDr. Auředníček podává zmateční stížnost. Karel Baxa je oslavován tisícíhlavým davem jako hrdina, společně s porotci odchází k hotelu Pošta za provolávání hesel „sláva“ a „nazdar.“ Zdenko Auředníček, morálně čistý muž bojující proti všem, opustil soudní síň s doprovodem četníka za skandování „hanba mu“ či „zrádce.“ Leopold Hilsner byl při čtení rozsudku klidný a vážný. Plakat začal až na cele.⁶²

„Když byl rozsudek lidu v nesčetných davech před soudní budovou shromážděnému sdělen, bylo na pochvalu tleskáno. Panující obava, že dojde k výtržnostem, byla bezpodstatna; židovské domy hlídkami četnickými strážené zůstaly zcela netknuty, toliko Hilsnerova zástupce, dra Auředníčka, musili četníci domů doprovoditi, aby nebyl urážen a napadán.“⁶³

---

⁶² KOVTUN, s. 212-213.

⁶³ Noviny Těšínské, 5, 1899, č. 43, 23. 9., s. 3.

5. Tomáš Garrigue Masaryk a jeho význam v procesu

5.1. Vstup Tomáše Garrigue Masaryka do procesu

Pár dní po rozsudku dochází k pádu vlády hraběte Thuna, což znamená i pád nadějí v českém boji za rovnoprávnost. Po zrušení jazykových nařízení se vzedmula další silná vlna antisemitských vášní, které prostoupily celou společnost a krátce po kutnohorském procesu se k nim přidala pověra o rituální vraždě. Tyto říjnové události, kdy došlo k mnoha demonstracím a výpadům proti Židům, byly nejhorší na Moravě, konkrétně v Holešově a ve Vsetíně, kde četníci museli použít zbraně a tři demonstranti byli zastřeleni.⁶⁴

Profesor Masaryk, který polenský případ sleduje a po obdržení dopisu jeho bývalého studenta, se rozhodne veřejně vystoupit. Vydává brožuru *Nutnost revidovati proces polenský*. Brožura byla nejprve konfiskována, ale po dalších interpelacích v říšské radě se dostává 9. listopadu na veřejnost „*Tímto rozbořem procesu polenského chci podle svých sil odčinit hanbu naší žurnalistiky, která lživým a štvaným líčením aféry Dreyfusovy připravila nám českou a rakouskou dreyfusiádu, jak veřejný žalobce sám a docela správně proces polenský nazval. Čtenář se přesvědčí, že skutečně celý proces polenský se odehrál pod antisemitským tlakem a jeho pověrou o vraždě rituelní.*“⁶⁵

Masaryk se začal celému případu věnovat, ovšem nezasahoval do soudního jednání v otázce, zda vraždu spáchal skutečně Hilsner. On bojoval proti pověře o rituální vraždě. Po uveřejnění brožury se stal obětí osobních útoků. Pražští antisemité zastoupeni širokým politickým spektrem pořádali demonstrace před jeho bytem, nebo na jeho přednáškách. Masaryk cítil jako morální povinnost proti této pověře vystoupit, viděl to jako obranu českého národa, jehož čest byla antisemitismem zneuctěna.⁶⁶

V brožuře Masaryk pečlivě rozebírá skutečnosti, které rozdělí do deseti kapitol. Zajímá ho hlavně doba a místo vraždy. Uvádí zde myšlenku o možnosti, že se vražda nestala v lese, ale na jiném místě nejspíše v domě. K této tezi ho vede poloha nohou a malé množství krve zavražděné. S touto verzí pracoval i MUDr. Bulova, který se na

---

⁶⁴ KOVTUN, s. 243-255.

⁶⁵ RYCHNOVSKÝ, Ernst, *Masaryk a židovství*, Praha 1931, s. 202-203.

⁶⁶ ŠOLLE, Zdeněk, *Masarykovo vystoupení v hilsneriádě a jeho vztah k Masarykovu řešení české otázky*. in: Pojar, Miloš (red), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999 Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999*, Praha 1999, s. 52-53.

vyšetřování také podílel. Masaryk se dále podrobně věnuje způsobu vraždy. Zavražděná nebyla podříznuta, ale propíchnuta, čemuž odpovídá nález. Kritizuje například Pešákovo podivné svědectví nebo ignoraci svědectví Vomelové, která několikrát jasně uvedla, že mužem který ji vystrašil, nebyl Hilsner. Spousty výhrad má k neprozkoumaným, ale důležitým okolnostem, například zda v době vraždy přšelo, nebo že není řádně ohledána strangulační rýha a mnoho dalších opomenutích.⁶⁷

Na Masarykovu brožuru se rychle vynesou převážně antisemitské reakce, jako první reagují doktoři Michálek a Prokeš, jejichž posudek je v brožuře zpochybněn. V krátké době vychází spousta „anti“ brožur, v nichž je Masaryk mimo jiné nařčen, že ho Židé uplatili. Co ale nejvíce Masaryka zasáhne, jsou reakce studentů. Protestů se zúčastnilo kolem 1200 studentů, mezi nimi byli nasazeni i radikálové zvenku, že přes křik nemohl mluvit. Snažil se tedy reagovat psaním na tabuli, kde žádal o slovo. Ale dav ani toto neakceptuje, až jeden ze studentů (později básník Otakar Theer) na tabuli napsal, že Masaryk chce pro jednoho Žida rozbít celý národ, který musí v této náročné době držet při sobě. Profesor se snažil ještě promluvit, ale neměl šanci, dav ho překřičel. V následujících dnech byly Masarykovy přednášky přerušeny.⁶⁸

Masaryk reaguje a pracuje na další brožuře s názvem *Význam procesu polenského pro pověru rituální*, kde znovu analyzuje vše, co mu je vytýkáno a opět zpochybní oba polenské lékaře, kteří v jejich odpovědi argumentují zcela jinými fakty, než těmi které jsou zaprotokolovány, k čemuž údajně došlo díky špatnému překladu německého soudního zapisovatele. Opět zde Masaryk přichází s pádnými argumenty o pochybení lékařů, kteří pracovali pod vlivem představy rituální vraždy. Z toho důvodu se nevěnovali pátrání po důkazech možné sexuálně motivované vraždy, přesto že je samotné tato varianta napadla. Masaryk zde zmíní i vyostřené rodinné poměry v rodině Hružových. Zdůrazňuje nutnost revize celého procesu a dává ho jako psychologický příklad působení sugesce, kterou byli vyšetřující orgány ovlivněny.⁶⁹

Během prosince 1899 se Masaryk dvakrát vydá do Polné pod krycím jménem Dr. Boeck. Prohlédne si všechna místa, která mají souvislost s vraždou. V té době se do případu přidal vídeňský právník JUDr. Stein, který v podobném případě ohajoval manžele Ritterovy z Haliče, kteří byli odsouzeni za stejný čin, až při třetím soudu byli Ritterovi zproštěni viny z důvodu špatně vypracovaného lékařského posudku. JUDr.

---

⁶⁷ RYCHNOVSKÝ, s. 203-214.

⁶⁸ ČERNÝ, s. 59-62.

⁶⁹ RYCHNOVSKÝ, s. 220-239.

Stein, který má styky s lékařskými kapacitami, se tak stává obhájcem Hilsnerovy rodiny před kasačním soudem. V Polné Masaryka doprovází Antonín Bretisch, jeden z mála obyvatel Polné, který nevěří obvinění z rituální vraždy. Prošli tak diskrétně i místo, kde měl stát Petr Pešák, což Masaryka utvrdilo v nedůvěryhodnosti jeho svědectví. Další den je již Masaryk ve Vídni, kde se schází s ministrem spravedlnosti Kindingerem. U něj nachází pochopení v dané věci, ministr patří k umírněným členům kabinetu.

Druhá návštěva v Polné měla také proběhnout inkognito, Masaryk se zde sešel s MUDr. Michálkem, ale bylo patrné, že Michálek o jeho identitě ví. Nejspíš od Masarykova studenta, který ho v Polné zahlédl. Tímto ne příliš důstojným činem si oba aktéři bez výčitek promluvili a MUDr. Michálek dokonce zajistil pro Masaryka průvodce a saně, aby se mohl podívat do lesa Březiny, kde provedl měření přímo na místě nálezů A. Hrušové.⁷⁰

Dne 5. 12. 1899 žádá kasační soud ve Vídni o posouzení příčinu smrti A. Hrušové u české fakulty lékařské v Praze. Díky intervenci profesora Masaryka tak bylo dosaženo revize procesu.⁷¹

5.2. Dopad procesu na Tomáše G. Masaryka

Profesor Masaryk, mravní muž a humanista, chtěl povznést český národ mezi světovou elitou. Člen české strany realistické se poprvé utkal na bitevním poli mezi vědou a pověrou při sporu o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského v roce 1886. Při tomto střetu mezi starovlastenectvím a mladou českou vědou se ukázalo, že budoucnost patří mládí a pokroku. Přestože Masaryk čelil útokům, vždy je přešel s lehkostí, protože věřil v realistický duch české společnosti.

Nyní se opět pustil do boje proti pověře, v tomto boji byl ale prakticky sám. Tentokrát se proti němu postavili i mladí studenti a tento fakt ho rmoutil nejvíc. Skutečnost, že i mladí podléhají pověře rituální vraždy a antisemitismu, ho přiváděla k myšlence opustit zemi. Masaryk byl fyzicky napadán, trpěla tím samozřejmě i jeho rodina. Dcera Alice byla nucena odejít z lékařské fakulty, protože nesnesla opovrhlivý

---

⁷⁰ KOVTUN, s. 308-318.

⁷¹ ČERNÝ, s. 64.

tlak kolegů. Snad jen díky své ženě Masaryk vydržel a hájil pravdu. Útok na jeho osobu probíhal i četnými karikaturami a posměšnými popěvkami.⁷²

Na domácí půdě sklízel kromě pár přívrženců opovržení, avšak v zahraničí si bojem proti rituální pověře získával respekt a uznání. Označení „český Zola“ (spisovatel Emile Zola se stejně jako Masaryk ve Francii postavil za odsouzeného A. Dreyfuse) tak v oslavných člancích neznělo hanlivě jako v těch domácích. Doma se za svého profesora postavila část studentů, kdy prostřednictvím dvou publikací odsuzují nenávislné projevy ostatních studentů.⁷³

Ještě dlouho po celé aféře byla Masarykova pověst poznamenána aférou, ale postupem času se stával znovu uznávanou osobností jako dřív. Jeho činy tak pomáhaly při integraci Židů do české společnosti. Během první světové války se Masarykův boj proti antisemitismu projevil podporou značné části světového tisku, který byl v židovských rukou, což nakonec výrazně přispělo k vzniku naší republiky.⁷⁴

---

⁷² POLÁK, Stanislav, *Hilsnerův proces a jeho důsledky pro T. G. Masaryka*. In: Pojar, Miloš (red), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999. Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999* Praha 1999, s. 42-48.

⁷³ KOVTUN, s. 296-299.

⁷⁴ POLÁK, s. 42-48.

6. Vražda Marie Klímové a písecký proces

6.1. Leopold Hilsner obviněn z vraždy Marie Klímové

27. října 1898 byla v lese Mršník, který leží 30 minut pěšky od Polné, nalezena kostra ženy. Přestože to nebylo s určitostí potvrzeno, mělo jít o kostru zmizelé Marie Klímové z Horní Věžnice, která zmizela po 17. červenci 1898. V té době byla naposledy viděna na pouti ve Zhoří. Rodiče M. Klímové zmizení dcery nijak nezasáhlo a tak byla záležitost uzavřena s tím, že nejspíš odešla za prací do Vídně a nikdo dál už po M. Klímové nepátral. Avšak nyní skoro po dvou letech si mnoho svědků začalo vzpomínat, že viděli Marii Klímovou v doprovodu Leopolda Hilsnera.⁷⁵

Státním zástupcem v novém řízení s Leopoldem Hilsnerem, nařízeném kasačním soudem, byl JUDr. Malijovský a vyšetřujícím soudcem Šebánek. Na upozornění kasačního soudu, kdy dle dobrozdání lékařské fakulty mělo jít v případě A. Hružové o sexuální zločin, se mělo tedy pátrat po sexuálním zločinci. Měli se najít další věrohodní svědci a pracovat s možnou Hilsnerovou nevinou. Ovšem vyšetřování zůstalo ve stejné rovině a stálo na výpovědích svědků Pešáka a Cinka. S tím rozdílem, že 25. září státní zástupce Malijovský podává žalobu na Leopolda Hilsnera za účast na vraždě Marie Klímové.⁷⁶

6.2. Písecký proces

Dne 25. října 1900 v Písku, městě, kde spokojeně žijí křesťané i Židé, začne soudní proces s Leopoldem Hilsnerem. Do města se sjíždějí novináři a celá záležitost je pro místní obyvatele velká událost. Soudu předsedá dr. Otakar Winter, dále je zde státní zástupce Malijovský, obhájce JUDr. Auředníček společně s JUDr. Vodičkou, který bude obhajovat L. Hilsnera ve věci vraždy M. Klímové a JUDr. Baxa za rodinu Hružovu a nově JUDr. Pevný za rodinu Klímovu. Z lidu je vylosováno dvanáct soudců. V soudní síni nechybí početné obecnstvo. Leopold Hilsner působí sklesle a vážně.⁷⁷

Soudní řízení trvalo celé tři týdny a vyslechnuto bylo více než 120 svědků. Čtení úvodních formalit trvá 3 hodiny. L. Hilsner je kromě vraždy A. Hružové nově obviněn za vraždu M. Klímové a za křivou výpověď proti J. Ebrmannovi a S. Wassermannovi.

---

⁷⁵ ČERNÝ, s. 66-67.

⁷⁶ KOVTUN, s. 371-388.

⁷⁷ ADLER, s. 147-148.

Následně je Hilsner vyslýchán a popírá, že by měl něco společného s oběma vraždami. Přiznává se pouze ve věci nactiutrhaní.

Druhý den se výslech obžalovaného zabývá vraždou Klímové a Hilsner odmítá verzi, že by byl na pouti ve Zhoři, kde byla naposledy viděna údajně v jeho společnosti. Stejně tak popírá, že by často chodil do lesa poblíž nálezu pozůstatků těla. Hilsner popisuje cesty po Čechách i Moravě, které podnikl s kamarádem Červinkou. Společně měli být u jeho rodičů v Jihlavě 17. července 1898.⁷⁸ Od Červinků si ale nikdo nemůže s určitostí vzpomenout, jestli to byla skutečně osudná neděle. Zájem soudu nevzbudil ani další svědek, se kterým měl Hilsner v Jihlavě mluvit. Ale je tu spousta jiných svědků, kteří si zcela přesně vybavovali podrobnosti o Hilsnerovi. Měli ho vidět ve společnosti dívky cestou k Polné, nebo byl viděn na pouti ve Zhoři, na dělnické slavnosti v Březině a konečně jak společně s dalšími Židy jde s děvčetem k lesu.⁷⁹

Další výslechy svědků trávající několik dnů se jeví jako divadelní fraška. Petr Pešák je za své drzé chování napomenut. JUDr. Auředníček vznáší námitku a žádá, aby byl přečten výčet Pešákových trestů, což má zpochybnit věrohodnost jeho svědectví, ale námitka je zamítnuta. Na upozornění obhájce o podivuhodném rozjasnění paměti svědka Cinka se nese z publika nesouhlasný hukot. Stejně jako v Kutné Hoře se i v Písku porotě dostávají pamflety o rituální vraždě a JUDr. Auředníčkovi chodí denně výhružné dopisy. Ovšem největší pozdvižení vzbudí přítomnost automobilu, který mají k dispozici dopisovatelé listu *Prager Tagblatt*, projížďku neodmítne ani státní zástupce.⁸⁰

Obhajoba, která bojovala proti mnoha svědectvím, podle nichž byl Hilsner viděn na podezřelých místech v době, kdy byla zavražděna A. Hrůzová nebo naposled viděna M. Klímová, tak měla velice těžkou práci podat alibi tuláka, který sám již s jistotou neví, co dělal a kde byl. Většina svědectví byla snadno napadnutelná, ale soud námitky nebral v potaz. Stejně tak svědectví J. Vomelové která, opět vypovídá, že Hilsner není mužem, který ji vyděsil a podle udaného času a místa vylučuje svědectví Pešákovu. Bez povšimnutí zůstaly i indicie o neznámém muži, který se v okolí Polné pohyboval a vyděsil více svědků včetně Vomelové a mohl být možným pachatelem.

Po několika dnech, kdy se řešila smrt A. Hrůzové, se soudní líčení od 2. listopadu zabývá M. Klímovou. I zde se pracuje s podivnými hypotézami, které vedou k

---

⁷⁸ KOVTUN, s. 400-404.

⁷⁹ ČERNÝ, s. 79-80.

⁸⁰ ADLER, s. 149-150.

L. Hilsnerovi. Jedna z nich se soustředí na přikrývání mrtvoly, o které se začalo mluvit, až když byl Hilsner z této vraždy obviněn. Také tady jsou značné rozpory ve výpovědích. Dalším výrazným pochybením soudu je svědek a milenec Marie Klímové. Čeledín Richard Čumpl, který popíral, že by byl milencem zavražděné, avšak svědci tvrdí opak. Ale k řádnému prověření svědectví a R. Čumpla nikdy nedojde.⁸¹

Soudní přelíčení se chýlí ke konci. Boj obhajoby je marný, námitky jsou doslova shazovány ze stolu. Naproti tomu JUDr. Baxa na scénu stále přináší téma rituální vraždy a rozporuje posudky znalců, jelikož jsou z Německa a Rakouska. JUDr. Baxa odsoudí brožuru MUDr. Bulovy a snaží se zlehčit posudek lékařské fakulty, který mají na svědomí cizí znalci. Písecký proces je velice sledovaný, je zde přítomno mnoho novinářů z evropských listů.⁸² Den před vynesením rozsudku zveřejní profesor Masaryk v *Času* posudky MUDr. Kraffta-Ebinga se kterým vraždu A. Hružové konzultoval. MUDr. Krafft-Ebinge je uznáván odborník v oboru sexuální psychopatologie a ten vyvrací možnost, že vraždilo více osob. Masaryk si byl při sledování procesu bohužel jist, jak bude znít rozsudek.⁸³

6.2.1. Rozsudek

12. listopadu 1900 je Leopold Hilsner stejně jako v Kutné Hoře jednohlasně odsouzen ve všech bodech obžaloby. Po závěrečné řeči státního zástupce přišla řeč JUDr. Baxy, ve které opět cíleně mířil k rituální vraždě a stejně tak JUDr. Pevný. JUDr. Auředníček vyzvedl čest polenským Židům, kteří i přes ústrky které jim celý proces přinášel, nepotvrdili Hilsnerovi přítomnost v synagoze, kterou si nebyli sami jisti, v den vraždy A. Hružové. Pracoval s motivem sexuálně perverzní vraždy, o kterém dala dobrozdání lékařská fakulta. Ovšem k rituální vraždě se dr. Baxa v následující řeči opět vrátil.⁸⁴ Byl to marný boj JUDr. Auředníčka, profesora Masaryka a dalších, kteří nepodlehli antisemitským pověrám a věřili v Hilsnerovu nevinu. Dav na náměstí před soudní budovou oslavuje advokáty Baxu a Pevného a stejně jako v Kutné Hoře na obhájce pokřikují „hanba.“ Předseda soudu Winter, který je rozsudkem zjevně ořesen,

---

⁸¹ KOVTUN, s. 412-424.

⁸² ČERNÝ, s. 84-85.

⁸³ KOVTUN, 436-438.

⁸⁴ ČERNÝ, s. 87-88.

se loučí s JUDr. Auředníčkem se slovy „*Jsem stejně jako vy přesvědčen, že Hilsner je nevinný.*“⁸⁵

Atmosféru vynesení rozsudku přiblížím citací z dobového tisku, konkrétně Rokycanských listů, které se navzdory dobovým náladám stavějí k celé události nezaujatě: „*Líčení s Leopoldem Hilsnerem bylo včera skončeno. Předseda na konec vyložil porotcům způsob hlasování o otázkách a odevzdav porotcům otázky i spisy soudní, vyzval je, aby odebrali se do soudní síně a zvolili si vrchního porotce. Porotci odebrali se k poradě o 1. hod. 48. min. odpol. Pobyli si tam. Soudní síni jak by nabil. K umačkání. Vedro. Nesnesitelné. Konečně ve 1/4 4. hod. odpol. otevřely se dvěře porotní síně a porotci vešli do sálu. Rozhostilo se ticho jako v kostele. Vrchní porotce Hlaváček prohlásil verdikt:.. ...Obžalovaný Leopold Hilsner uznán byl vinným spoluvinou na zločině úkladné vraždy stran Anežky Hružové i stran Marie Klímové a zločinem utržení na cti stran Wassermanna a Erbmanna a odsouzen ku trestu s m r t i p r o v a z e m. Obžalovaný bledl a rděl se střídavě s očima zarosenýma. Akt končí... V městě vládne veliký, nebývalý ruch; vojsko připraveno. Dr. Auředníček oznámil zmáteční stížnost.*“⁸⁶

Trest byl císařem Františkem Josefem zmírněn na doživotní vězení. Všechny podniknuté snahy o revizi procesu nebyly úspěšné, až v roce 1918 dostal L. Hilsner milost.⁸⁷ Tento justiční omyl, který mohl být justiční vraždou, vznikl na antisemitské konstrukci, kdy se zcela vytratila racionalita. Jak později profesor Masaryk napsal: „*Byla to léta prokletá, léta krve a tmy, léta nesmyslnosti, tuposti a zvířectví. Inteligence česká hromadně propadla ve zkoušce z inteligence.*“⁸⁸

---

⁸⁵ ADLER, s. 156.

⁸⁶ Rokycanské listy, 4, 1900, č. 22, 15. 11., s. 171.

⁸⁷ FRANKL, s. 287-288.

⁸⁸ RYCHNOVSKÝ, s. 258.

7. Antisemitské aféry v Evropě

7.1. Dreyfusova aféra

Proces s Leopoldem Hilsnerem je přirovnávám k Dreyfusově aféře, která v roce 1884 poznamenala Francii. Alfred Dreyfus, kapitán francouzského generálního štábu, je obviněn ze špionáže pro Německo na základě falešných důkazů. A. Dreufus byl Žid a měl k tajným dokumentům přístup. Dreyfus je degradován a poslán na Ďábelské ostrovy, kde si měl odpykat doživotní trest. Po jeho odsouzení se přes Francii přehnala silná vlna antisemitských bouří, rozdmýchávaných i přispěním pamfletu Edouarda Drumonta *Židovská Francie*.⁸⁹

Přesto, že zanedlouho byl zjištěn pravý viník (major Charles W. Esterhazy, který nakonec nebyl ani odsouzen), trvalo 5 let, než byl Dreyfus zproštěn obvinění a v roce 1906 získává řád čestné legie. Na Dreyfusovu obranu se, na rozdíl u nás prakticky jediného profesora Masaryka, postavila spousta významných osobností. Mezi nimi i Emile Zola. V roce 1898 Zola vydává v deníku *Aurore* dopis prezidentovi s názvem „Žaluji“ po jehož zveřejnění se případ stává známým po celé Evropě. I Zola se stejně jako Masaryk dostává pod palbu nenávisti. A stejně jako v jeho případě zazní slova o tom, že je podplacen Židy.

Zajímavá je paralela těchto dvou afér s národními událostmi. Ve Francii, která po porážce v prusko-francouzské válce v roce 1870 potřebovala najít viníka a vzrůstal zde, stejně jako u nás po pádu Badenih vlády, nacionalismus a Židé, cizinci, kteří údajně nemají problém Francii zradit, se tak stávají nejsnazším terčem.⁹⁰

7.2 Rituální vražda v Tiszaeszláru

V Rakousku-Uhersku nebyl případ L. Hilsnera prvním. V roce 1882 došlo v Maďarsku ke smrti čtrnáctileté dívky Eszter Solymosiové. Po jejím zmizení byli obviněni místní Židé, dívka měla být podříznuta a její krev použita do macesů. Obvinění se okamžitě doneslo i místnímu tisku. Matka zmizelé žádá starostu o prohledání synagogy. Když starosta nereaguje, tak jde za vyšetřovacím soudcem, který

⁸⁹ DREYFUS, Mathieu, *Dreyfusova aféra, jak jsem ji zažil*, Praha 1984, s.7.

⁹⁰ HERMAN, Daniel, *Zola hájí kapitána Dreyfuse-aféra v obrazech*. In: Pojar, Miloš (red.), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999. Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999* Praha 1999, s. 57-62.

jako antisemita a nařizuje pátrání. Avšak starosta se mezitím pouští do vyšetřování a vyslýchá ani ne pětiletého židovského chlapce. Chlapec podlehne tlaku a tvrdí, že Eszter zabili Židé v synagoze, toto potvrdil i jeho třináctiletý bratr Moric, který měl spory s otcem a chtěl se mu tímto zřejmě pomstít. Vše vyvrcholí článkem místního faráře, který zde přímo obviní Židy z rituální vraždy.⁹¹

Přesto že se za pár měsíců od zmizení najde tělo dívky v řece a je zjevné, že spáchala sebevraždu, je obžalováno patnáct tiszslánských Židů z rituální vraždy. Proces doprovázejí antisemitské nepokoje a maďarští antisemité se činí v agitaci i v parlamentu. V následném soudním řízení, kde chybí pro obvinění z rituální vraždy jakékoliv důkazy, je všech patnáct obviněných zproštěno viny.⁹²

7.3 Beilisova aféra

V carském Rusku žila početná židovská komunita (přes 5 milionů obyvatel), takže i zde docházelo k mnoha protižidovským útokům. Carská vláda v obavách ze svržení jičila společenské nálady antisemitismem, aby se společnost nezačala zajímat o liberální myšlenky, které se prosazovaly na západě. Obviňování Židů z rituální vraždy se tak stalo tradičním postupem protižidovského boje. Obviňování Židů z rituální vraždy, se stalo oblíbeným postupem antisemitské argumentace a bylo v carském Rusku typické až do jeho pádu.

V roce 1907 v Rusku dochází k politickým změnám. S carem sympatizovali extrémní nacionalisté a v rámci podpory carské rodiny bojovali pomocí antisemitismu. 20. března 1911 jim poslouží vražda dvanáctiletého chlapce Andreje Juščinského. Krátce po chlapcově pohřbu se začnou šířit letáky o rituální vraždě. Policejní orgány těmto extrémním nacionalistům v jejich činnosti viditelně nebrání. Dne 27. července 1911 je zatčen a obviněn z rituální vraždy bezúhonný Žid Mendel Beilis. Trvalo dva roky, než došlo k soudu. Mezitím byly pečlivě zfalšovány protokoly a zajištění svědci.⁹³

Dva roky probíhal v tisku i na poli parlamentu zápas mezi antisemity a liberály. Liberální tisk se četl v Evropě a tam boj proti pověře v Rusku získal podporu. Ruskou

---

⁹¹ SZÁNTÓ, Juraj, *České Polné předcházely maďarský Tiszsláns*. In: Pojar, Miloš (red.), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999. Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999* Praha 1999, s. 105-107.

⁹² KOVTUN, s. 22-23.

⁹³ VEBER, Václav, *Beilisova aféra-ruská hilsneriáda*. In: Pojar, Miloš (red.), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999. Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999* Praha 1999, s. 125-127.

veřejnost ovšem (stejně jako u nás během hilsneriády) ovlivňoval tisk ultranacionalistů. S tím byly spojené demonstrace a burcování lidu k nacionálnímu cítění. Proti tomu se spojili představitelé liberálních ruských intelektuálů, ke kterým se přidalo mnoho umělců a spisovatelů. Jmenujme například profesory Pavlova a Bechtěreva. V porovnání s aférami ve Francii a u nás se tentokrát evropští intelektuálové spojili v jeden hlas.⁹⁴

Za Beilise stejně jako za Hilsnera bojoval i profesor Masaryk. Proces začal 8. října 1913 v Kyjevě, trval tři týdny a věděl o něm celý svět. Svědků bylo 219 a celé soudní jednání bylo vedeno pod taktovkou ultranacionalistů. V porotě zasedli místní sedláci, kteří měli zajistit hlasování dle představ obžaloby. Proto byli z poroty vyloučeni zástupci městské inteligence. Masaryk vystupuje na pražské plodinové burze, kde kritizuje postup ruských orgánů a znalců podporujících rituální pověru. Tato Masarykova řeč je odměněna velkým potleskem a následně Miroslav Körper přednáší čtyři body rezoluce, kde se odvolává i na nevině odsouzeného L. Hilsnera, jehož verdikt nebyl dosud spravedlivě revidován.⁹⁵

Plán obžaloby se zastoupením sedláků v porotě nevyšel. Mendel Beilis byl porotou osvobozen. Následně se s celou rodinou přestěhoval do Palestiny, avšak v roce 1920 se usídlil v Americe, kde i zemřel.⁹⁶

---

⁹⁴ VEBER, Václav, *Beilisova aféra-ruská hilsneriáda*. In: Pojar, Miloš (red.), *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999. Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999* Praha 1999, s. 127-128.

⁹⁵ RYCHNOVSKÝ, s. 286-293.

⁹⁶ VEBER, s. 128.

8. Židé v českých zemích na začátku dvacátého století

Na přelomu století se mnoho židovských rodin stěhovalo do měst, zejména do Prahy nebo Vídně, případně do česko-německého pohraničí. Důvodem byl mimo jiné i bojkot židovských obchodů a protižidovské násilnosti, které po Hilsnerově procesu otrásovaly monarchii. Počet Židů v českých zemích se snížil z 92 000 (stav v roce 1900) na 85 000 v roce 1912. V této době docházelo například k dokumentování zákazníků židovských obchodů a jejich následnému zveřejňování. Židům tak nezbývalo, než se odstěhovat. Tento fakt místní obyvatelé nadšeně vítali. Velice výmluvný je komentář starosty Polné: „*Je tomu právě tak, jako když se člověk zbaví svrabu*“⁹⁷

Antisemitismus se na začátku století odrážel v politickém životě. Operovaly s ním konzervativní, postliberální nacionalistické a pravicové strany, které měly širokou podporu voličů. Během hilsneriády se antisemitismus vepsal do celé generace nových politiků, novinářů a intelektuálů, kteří dokázali s protižidovskými emocemi dobře pracovat. Na antisemitské nálady u nás měly vliv i události v Rusku, kdy po porážce Ruska v rusko-japonské válce docházelo k politickým změnám, které sebou nesly velké nepokoje a k nim se přidaly pogromy na židovské obyvatele Ruska. Nejhorší pogrom zažila Oděsa, kde zahynulo 400 židovských a 100 nežidovských obyvatel. Celý tento strašlivý pogrom byl podle antisemitů vyprovokován Židy, stejně tak jako další ruské události, včetně revoluce.⁹⁸

Židé mají po pádu Badeniho vlády znovu problém získat v Čechách vzdělání a následně práci. Těžké bylo sehnat pro židovského absolventa práci v advokacii, nebo v úřadě, kde byli především přijímáni Češi. Například na vídeňské univerzitě studovalo 50% Židů a to představovalo velký počet absolventů bez zaměstnání. Díky ekonomické situaci tak bylo málo volných míst a hodně zájemců. Tisíce absolventů české univerzity tak nemělo možnost získat místo, natož když absolvent Žid. Stejně tak docházelo i k vylučování Židů z politického života. Liberální strany se postupně spojovaly s ostatními, kdy bylo nutné vyloučit ze svých řad židovské zástupce.⁹⁹ Antisemitismus se tak stal programem prakticky všech protiliberálních a protisocialistických stran a

---

⁹⁷ STÖLZL, Christoph, *Kafkovy zlé Čechy*, Praha 1997, s. 75-78.

⁹⁸ FRANKL, Michal, SZABÓ, Miloslav, *Budování státu bez antisemitismu*, Praha 2015, s. 211-214.

⁹⁹ STÖLZL, s. 82-84.

formoval politické směřování v naší zemi.¹⁰⁰ I z tohoto důvodu se začíná mnoho Židů angažovat v sionistickém hnutí, které se formuje od konce devatenáctého století.

8.1 Sionismus

Po dramatických letech 1897-1900 si mnoho židovských intelektuálů uvědomilo, že se asimilační proces nedaří a Židé jsou stále uprostřed národnostního konfliktu mezi Čechy a Němci, a vycházejí z něho nejhůř. Sionismus se tím, že se Židé hlásili ke své národnosti, stal střední cestou, kdy se mohli vymanit z českého i německého nacionalismu. Většina členů sionistického hnutí pochází z řad českých Židů. V roce 1899 založil Filip Lebenhart a Karl Rezek první sionistický spolek *Sion*. Tento spolek náležel mezi Světovou sionistickou organizací se sídlem ve Vídni.¹⁰¹

V zápětí se židovští vysokoškoláci sdružují ve spolek s názvem *Bar Kochba*. Na jeho vytvoření má zásluhu Lebenhart. Postupně se sionistické myšlenky šíří i mimo Prahu, kdy se k sionismu hlásí především intelektuálové, studenti a celé hnutí má kulturní charakter. V letech 1901 až 1905 spolek vede Hugo Bergmann (filozof a přítel Franze Kafky), který klade důraz na to, aby sionismus byl nejprve návratem k židovství. Další významnou postavou *Bar Kochby* je filozof Martin Buber. Jeho proslavy se stanou v následujících letech důležité pro kroky pražských Židů. Sionisté z *Bar Kochby* sdíleli myšlenky T. Masaryka a navštěvovali i jeho přednášky.¹⁰²

Masaryk byl jako jeden z mála proti židovské asimilaci a v sionismu viděl záchranu židovského národa. Byla to regenerace Židů, kdy dochází k renesanci mravní, kulturní, dochází k oživení hebrejštiny a obnově Palestiny.¹⁰³ Kromě Masaryka měli sionisté podporu u dalších intelektuálů pocházejících ze strany realistů nebo sociálních demokratů. To však byla rána pro představitele z řad asimilantů.

Pár let po fungování *Bar Kochby* ne všichni souhlasili se směřováním spolku jako čistě kulturního, jak činil Bergmann. Vzniká tak „bojová“ frakce s názvem *Barissia*, která měla prakticky jeden cíl, kterým bylo uznání židovské národnosti v rakouské říši.¹⁰⁴ S touto spíše politickou snahou v roce 1907 zakládají členové *Barissie* týdeník s názvem *Selbstwehr* (sebeobrana). Týdeník přináší zprávy o životě českých Židů a podílí se na budování pevnější vazby vztahů mezi Čechy a Židy.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ FRANKL, *Emancipace*, s. 313.

¹⁰¹ KIEVAL, s. 146-148.

¹⁰² RYBÁR, s. 129-130.

¹⁰³ RYCHNOVSKÝ, s. 65.

¹⁰⁴ KIEVAL, s. 168-177.

¹⁰⁵ RYBÁR, s. 130.

Týdeník *Selbstwehr* sehrál důležitou roli během kampaně při volbách v Praze na Starém Městě, kdy kandidoval Karel Baxa. Týdeník apeloval na židovské voliče, aby dbali dvou zásad. Za prvé, je nutné porazit Karla Baxu, a za druhé nesmí se plýtvat hlasy na voliče, který nemá šanci. Po prvním kole tak ve hře zůstal Baxa a kandidát sociální demokracie Dr. Houser. Ale i přes velkou podporu Dr. Housera vyhrál volby JUDr. Baxa. Což byl veliký paradox, jelikož Staré Město byla čtvrť s většinou židovských obyvatel.

Novým vedoucím členem *Bar Kochby* se po Hugo Bergmannovi stává ve svých dvaceti letech Leo Herrmann. Herrmann je prvním politickým představitelem spolku. V dalších letech, kdy *Bar Kochba* získá vedení nad týdeníkem *Selbstwehr*, je Herrmann jeho vydavatelem a stane se také sekretářem světové sionistické organizace v Berlíně a podílí se na řízení nadačního fondu *Keren Hajesod* pro Palestinu v Jeruzalémě.¹⁰⁶

Leo Herrmann naváže na spolupráci s Martinem Buberem a pozve ho na slavnostní večer, kde v dopise ve kterém popisuje důležitost jeho vystoupení, mimo jiné píše: „*Židovští obyvatelé Prahy se ocitli uprostřed konfliktu, v němž na jejich vlastní zájmy nezbyvá prostor. Jsou svázáni s německou kulturou, k níž ve skutečnosti nemají žádné národní pouto, avšak kterou snad jako jediní stále brání a obhajují.*“¹⁰⁷ Tato citace vystihuje jednu z odpovědí na vznik sionismu.

Martin Buber nakonec v Praze vystoupil třikrát a jeho přednášky měly veliký úspěch a ovlivnily mnoho mladých studentů, kteří dále rozvíjeli myšlenku na obnovení židovského národa, stejně tak měl Buber vliv i na židovské spisovatele, kteří se pohybovali v německých liberálních kruzích. Nejvýraznější byla skupina sdružující se kolem Maxe Broda a Felixe Weltsche. Mezi ně patřil i Franz Kafka, který ovšem sionismus nikdy nepřijal. Po Buberově vystoupení začala spousta pražských sionistů konat a přijímali židovskou identitu a odmítali tu německou. V této době se rozrůstal i počet česky hovořících členů a ti založili novou větev *Bar Kochby*. Tato nová skupina tak podobně jako spolek *Sion* seznamovala se sionismem Židy žijící mimo Prahu.¹⁰⁸

Všechny sionistické, ale i asimilační snahy přerušila 1. světová válka, která v době, kdy mohlo dojít ke smíření s českým nacionalismem, podrobila obě snahy těžké zkoušce.¹⁰⁹ Během války došlo k opuštění čistě kulturní činnosti pražských sionistů a

---

¹⁰⁶ KIEVAL s. 185-189.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 193-197.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 210-217.

¹⁰⁹ RYBÁR, s. 133.

sionisté se věnují tzv. *Gegenwartsarbeit* (práci pro současnost), kdy pomáhají uprchlíkům a bojují za ochranu národních a občanských práv. K velké změně evropského, ba dokonce celosvětového významu došlo, po tzv. *Balfourově deklaraci*, při které byla Židům přislíbena část Palestiny jako jejich domovina. Tím dostalo sionistické hnutí skutečný význam a politický ráz.¹¹⁰

8.2. První světová válka a vznik republiky

První světová válka přinesla další vlnu antisemitismu. Nedostatek potravin a dalších životně nutných surovin se promítnul do hladových bouří, které se ale většinou staly bouřemi protižidovskými. Docházelo k velkému rabování a plenění obchodů, vagónů anebo mlýnů. V roce 1917 byl nedostatek potravin tak citelný, že se snížily i příděly potravin na osobu a hrozil hladomor. V mnoha městech se tyto protesty staly masovými a zúčastnily se jich i tisíce lidí. Například v Plzni se v roce 1917 čekání žen na příděly zvrhlo ve velký protižidovský akt, při kterém bylo vyrabováno mnoho židovských obchodů. Večer vojáci omylem zastřelili dívku, která mandlovala prádlo a to celou situaci ještě vyostřilo. Výtržnosti pokračovaly i druhý den, kdy došlo k zablokování nádraží jeho zaměstnanci a nakonec muselo být vyhlášeno stanné právo.¹¹¹

Židé byly obviňováni z udávání, vyhýbání se válečnému nasazení a z černého obchodování. První světová válka byla pro ně těžká i z důvodu udání jasné národní identity. Němci volali po čistém dělení, kdy měl každý pevně stát za svým národem a bojovat za monarchii, zde nebylo místo pro to, aby se Židé hlásili k židovství. Stáli proti sobě na stranách konfliktu, někteří na straně monarchie, druzí na straně Francie či Anglie.¹¹²

Nejhorší situace pro Židy nastala po vypuknutí války v oblasti Uherska, kde byli místní Židé ohrožováni ze všech stran, zejména však od ruských vojáků. A tak se velká vlna židovských uprchlíků přesouvala za západ, včetně naší země. Tito ortodoxní Židé se odlišovali jazykem, oděvem, ale i stravovacími návyky, což vedlo k mnoha předsudkům a k dalším násilnostem jak v Čechách, tak na Slovensku.¹¹³

28. října 1918 je vyhlášena československá samostatnost a v ulicích jsou tisíce lidí oslavující vznik republiky. Ale Židé byli slovně i fyzicky napadáni a další vlny

---

¹¹⁰ FRANKL, SZABÓ, s. 113.

¹¹¹ Tamtéž, s. 26-40.

¹¹² KIEVAL, s. 243-245.

¹¹³ FRANKL, SZABÓ, s. 44-45.

odporu se snáší na židovské obchodníky. Stejně jako na začátku války, byly i nyní demonstrace prvotně kvůli nedostatku potravin, ovšem většinou se vždy přenesly proti Židům. V této chaotické době stát prakticky ztratil na krátkou dobu monopol na použití násilí a policejní složky nebyly de facto schopné chránit židovské obyvatelstvo.¹¹⁴ „*Kdo ted' bude chránit nás*“, ptá se neznámý starý Žid v Praze. Masaryk, nyní již prezident, chtěl ve svém prohlášení otázku židovské rovnoprávnosti a varování před projevy nepřátelství k Židům včlenit do svého projevu, ale neměl podporu českých stran, zejména strany agrární.¹¹⁵

Ani v roce 1919 nedochází k utěšení situace. V květnu se v Praze konají silné hladové bouře, při rabování jsou opět pleněny zejména židovské obchody. Veřejnost volá po očištění od Němců a Židů. V podobném duchu se nesou i následující roky, v roce 1920 protesty začnou po jmenování třetího židovského ministra.¹¹⁶ Během těchto dvou let odešlo do Palestiny 4000 Židů. Prezident Masaryk připravil možnost přihlásit se k židovské národnosti. V roce 1921 se tak k židovství hlásí 57% Židů.¹¹⁷ Tímto Masarykovým činem se stalo Československo první zemí ve střední Evropě, kde Židé získali naprostou rovnoprávnost. Zastávali i vysoké politické funkce, bylo zde mnoho kvalitních žurnalistů a spisovatelů. Stejně tak spousta židovských profesorů vyučovala na vysokých školách. V roce 1920 byla v Praze otevřena první židovská škola, kde se vyučovalo česky. V Brně německy a na Podkarpatské Rusi vznikly dvě školy, kde se vyučovalo hebrejsky.

V dalších zemích vzniklých po válce, Polsku, Maďarsku a Rumunsku, jsou Židé označováni jako spojenci Němců nebo monarchie, což je provázáno i pogromy (především v Polsku). Pod nátlakem států dohody ale dochází i v těchto zemích ke stabilizaci poměrů. Nejhorší situaci zažívali Židé v Německu, kde došlo k jejich obviňování z válečné porážky a ze zavádění bolševické revoluce. Přestože Židů v Německu nebyl tak velký počet, zastávali elitní posty mezi advokáty nebo lékaři, což přispívalo k nevoli antisemitů. Antisemitské tendence v zemi která těžce nesla porážku, následně vyvrcholí genocidou druhé světové války.¹¹⁸

---

¹¹⁴ FRANKL, SZABÓ s. 46-47.

¹¹⁵ STÖLZL, s. 100.

¹¹⁶ SOUKUPOVÁ, Blanka, ZAHRADNÍKOVÁ Marie, *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*, Praha 2003, s. 11-12.

¹¹⁷ STÖLZL, s. 104-105.

¹¹⁸ SOUKUPOVÁ, ZAHRADNÍKOVÁ, s. 16-17.

9. Závěr

V bakalářské práci jsme se přesvědčili, že antisemitismus, který je mezi námi přítomen více než 2000 let, se v průběhu století proměňoval od původně náboženského po rasový a následně vyústil v holocaust. Židé byli permanentně z něčeho obviňováni: nejprve smrtí Krista, následně morem či špatnou úrodou. V novověku mohli zejména za prohrané války. Židé byli vždy vhodný objekt k vybití hněvu. Takovou malou válkou byla snaha českého národa na rovnoprávné postavení v Rakousku-Uhersku. Velké naděje se vkládaly do jazykových nařízení, na základě kterých se měla čeština stát i jednacím jazykem na úřadech. Pád vlády Kazimira Badeniho tyto naděje zhatil. Následným rozčarováním náladám přišel polenský případ velmi vhod.

V této rozjitřené atmosféře se dá snadno podlehnout i středověké pověře o rituální vraždě. A tak podléhají i lékaři, soudci, intelligence národa. Spravedlnost a Justice, tvořená pevně stanovenými normami a postupy, zde podlehla společenskému a politickému názoru. Nad lidskostí a citem pro spravedlnost zvítězil slepý antisemitismus, v němž není místo pro logické argumenty. Tomáše Garrigue Masaryka, který se jako jeden z mála proti pověře postaví, odsuzují nejen jeho studenti, ale velká část veřejnosti. T.G.Masaryk, budoucí prezident samostatné země je fyzicky napadán a neustále zesměšňován tiskem. JUDr. Zdenko Auředníček, obhájce Leopolda Hilsnera, do té doby vážený kutnohorský advokát, je okolnostmi nucen odstěhovat se do Vídně.

Podobné situace se dějí i jinde v Evropě. Ve Francii, kde se po prohře v prusko-francouzské válce zvedne vlna nacionalismu, která přeroste k útokům na Židy, dojde k obvinění židovského důstojníka Alfreda Dreyfuse ze špionáže. I přes nalezení pravého viníka trvá dlouhá léta, než je Dreyfus zproštěn viny. V Rusku, kde žije početná židovská komunita, se carská rodina a její příznivci bojí revoluce. Je proto potřeba zájmy obyvatel přenést jinam. Dochází zde tak k vykonstruovanému obvinění z rituální vraždy, kdy je obviněn Žid Mendel Beilis. Po nátlaku jak z Ruska, tak z ostatních evropských zemí je i Beilis propuštěn. Leopold Hilsner se své milosti dočká až po dlouhých osmnácti letech, kdy je omilostněn císařem Karlem I a s podlomeným zdravím opouští vězení a umírá po deseti letech. Úsilí po jeho rehabilitaci o kterou se snaží od roku 1994 MUDr. Petr Vašíček z Berlína nebylo završeno úspěchem.

Od Hilsnerovy aféry nás dělí víc jak sto let, ale je stále živá, stejně jako antisemitismus. Antisemitismus se především změnil na *antisíonismus*, přenesl se zpět

na Blízký východ a pochází od zdejší muslimské většiny, která nesouhlasí se vznikem státu Izrael. Ovšem antisemitismus je přítomen i mezi obyvateli tzv. západní společnosti. Je zde spousta ultrapravicových hnutí, která šíří antisemitské teze, nejčastěji v podobě konspiračních teorií dál. Mezi jednu z nejhorších patří popírání holocaustu. U nás je jedním z nich Adam B. Bartoš, antisemita jenž čelí v současné době obvinění. Důvodem je jeho poslední návštěva hrobu Anežky Hrušové a vyvěšení cedule s apelem na nutnost vyřešení židovské otázky. Antisemitismus je i po zvěrstvech druhé světové války stále mezi námi.

10. Soupis pramenů a literatury

10.1. Prameny

Národní listy, 39, 1899, č. 253, 12. 9.

Noviny Těšínské, 5, 1899, č. 43, 23. 9.

Opavský týdeník, 30, 1899, č. 73, 16. 9.

Rokycanské listy, 4, 1900, č. 22, 15. 11.

10.2. Literatura

ABITBOL, Michel et al., *Atlas univerzálních dějin židovského národa*, Praha 1995.

ADLER, Bruno, *Boj o Polnou*, Polná 1999.

BĚLINA, Pavel a kol., *Dějiny zemí Koruny české díl II.*, Praha 1993.

ČERNÝ, Bohumil, *Justiční omyl*, Praha 1990.

DREYFUS, Mathieu, *Dreyfusova aféra, jak jsem ji zažil*, Praha 1984.

FRANKL, Michal, *Emancipace od židů*, Praha 2007.

FRANKL, Michal, SZABÓ, Miloslav, *Budování státu bez antisemitismu*, Praha 2015.

KIEVAL, Hillel, J., *Formování českého židovstva*, Praha 2011.

KOVTUN, Jiří, *Tajuplná vražda*, Praha 1994.

NOSEK, Bedřich, KREJČOVÁ, Helena, *Židé v českých zemích*, Praha 1995.

PĚKNÝ, Tomáš, *Historie židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993.

POJAR, Miloš, *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24. - 26. listopadu 1999*, Praha 1999.

RYBÁR, Ctibor, *Židovská Praha*, Most 1991.

RYCHNOVSKÝ, Ernst, *Masaryk a židovství*, Praha 1931.

SADEK, Vladimír a kol., *Židé dějiny a kultura*, Praha 1997.

SOUKUPOVÁ, Blanka, ZAHRADNÍKOVÁ Marie, *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*, Praha 2003.

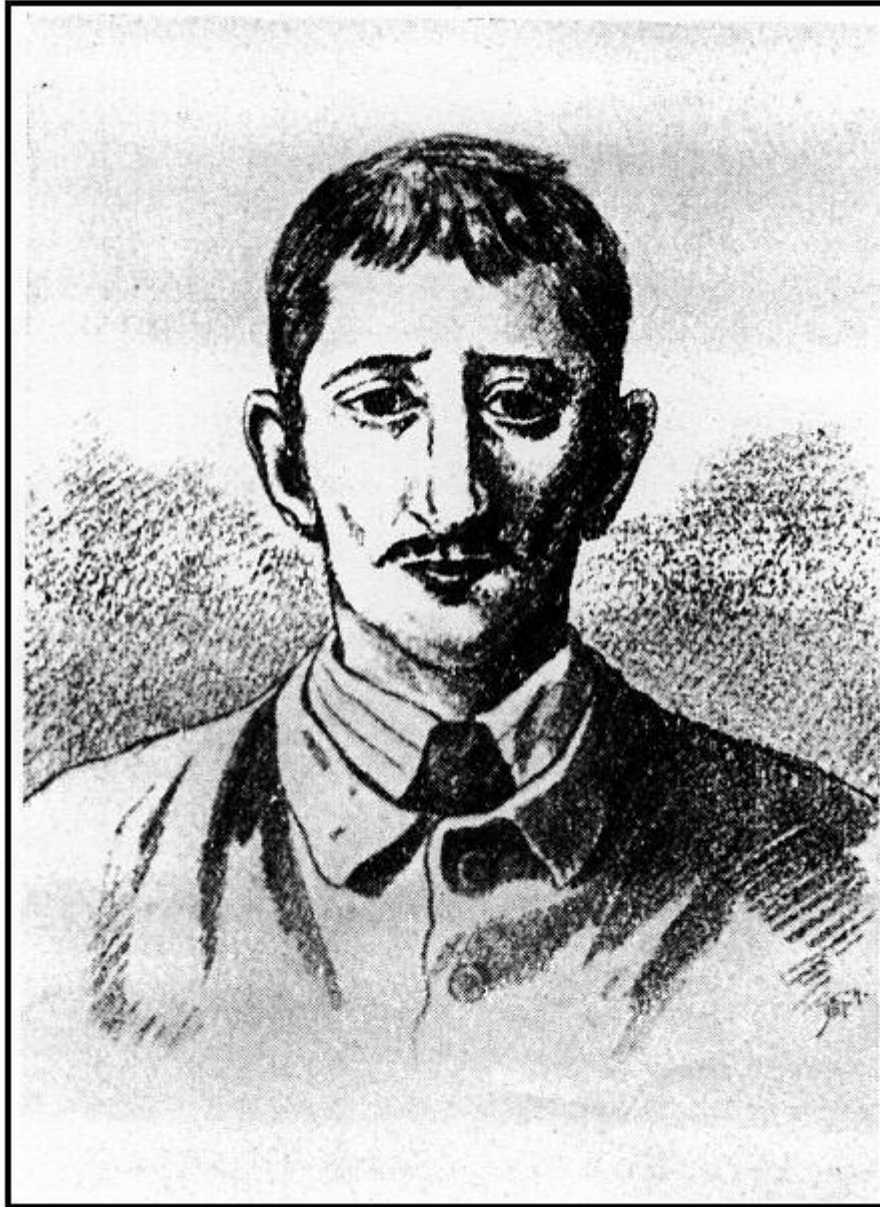
STÖLZL, Christoph, *Kafkovy zlé Čechy*, Praha 1997.

11. Resumé

This Bachelor thesis is an analysis of the Dreyfus process and manifestations of anti-Semitism in Czech society in the 19th and 20th centuries. The first part describes the history of the arrival of Jews in Europe and the Czech lands and focuses on relationships between Jewish minority and the majority society until the outbreak of the affair. There is also a description of the situation that preceded the affair itself, including assimilation efforts. Following the analysis of the affair itself and the input of Thomas Garrigue Masaryk into the process. Furthermore, they describe other anti-semitic affairs in France and Hungary. The work is finished with the life of Jews in the Czech lands at the beginning of the century, the formation of Zionism and other anti-Semitism waves during and after the First World War. The work is a compilation of available literature, including contemporary press.

12. Přílohy

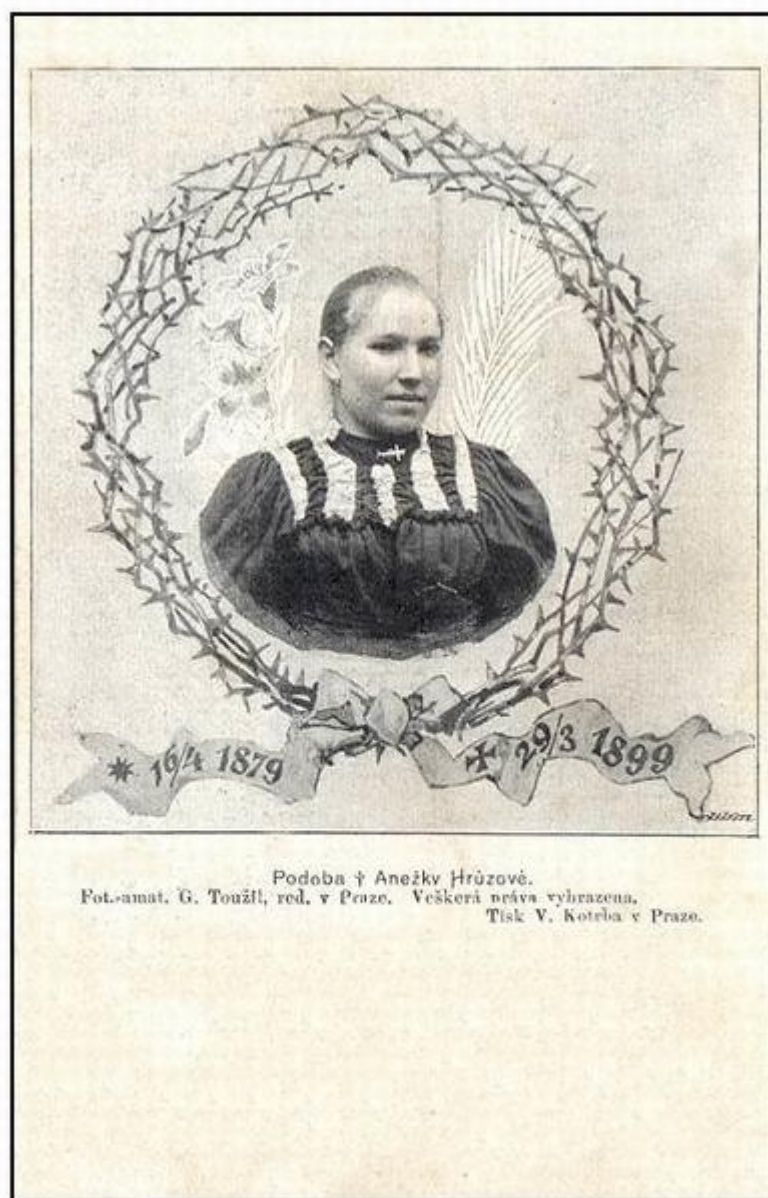
Příloha č. 1 - Leopold Hilsner

1899, Leopold Hilsner

Příloha č. 2 - Údajná podobizna Anežky Hružové

Podoba † Anežky Hružové.
Fot.-amat. G. Toužíl, red. v Praze. Veškerá práva vyhrazena,
Tisk V. Kotěba v Praze.

1899, sestřenice Anežky Hružové, vydávaná za
zavražděnou

Příloha č.3 - Dobové kresby

Představa průběhu rituální vraždy

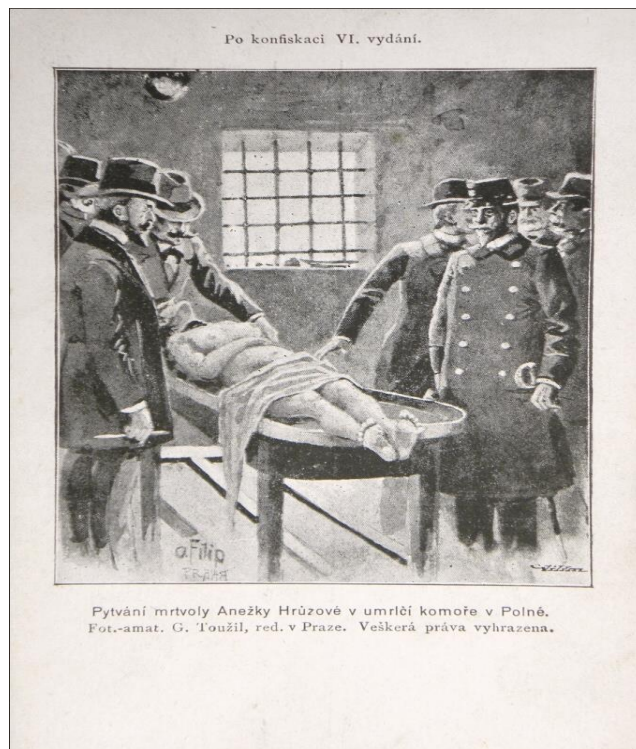
1) představa rituální vraždy

Podle českých antisemitů Masaryk za obhajobu Hilsnera dostával tučné úplatky od Židů a vlády. Šípy, 2. 12. 1899

2) jedna z karikatur napadajících T-G. Masaryka

Příloha č. 4

1) pitva Anežky Hružové

2) korunní svědek Petr Pešák

Příloha č. 5

1) Rodný dům Anežky Hružové

2) Činitelé v polenské události

* Obrazová dokumentace poskytnuta panem Janem Prchalem z Klubu za historickou Polnou